

Выходитъ два разы
на мѣсяцъ. каждо-
го 1-ого и 15-ого. въ
объемѣ 2—2½ ар-
куша.

Редакція „Зоръ“ въ
каменици подъ ч. 8.
улиця Академи-
ческа.

ЗОРЯ

Пренумерата вы-
носить: на цѣлый
рѣкъ 5 зр., на поль-
року 2 зр. 50 кр., на
четверть р. 1 зр. 25 кр.

Пренумерату нале-
житъ присыпать до
администраціи „Зоръ“
(улица Академична
ч. 8.)

ПІСЬМО ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВЕ ДЛЯ РУСКИХЪ РОДИНЪ.

ОДИССЕЄВІЙ ПЛАВНИКИ.

(Гомерової Одиссеї змітковъ п'ятий).

Рано підняла ся зъ ложка Тифона рожева збрница,
Щобъ и бессмертнымъ свѣтити усѣмъ та и смертнымъ;
Боги-жь сидѣли на радѣ въ свѣтлицѣ Зевеса, который
Громомъ орудує въ небѣ и есть надъ богами найстарій.
4 Имъ въкладала Атена всѣ бѣды тяжкій Одиссея —
Дуже она побивалась обѣ тѣмъ, что замешкалась у Німы,
„Батьку Зевесе и вы, усѣ боги блаженній, бессмертні!
„Нѣ вже, нѣякъ не приходить ся, бачу, щобъ царь бу-
[лавничникъ
„Бувъ за-для кожного щирый, ласкавый, прихильный! По-
[виненъ
„Милость изъ серца прогнati, буть жорсткимъ, та пако-
[сти дѣять.
„Бачите: люде уже Одиссея святого й забули,
„Свого царя, що для всѣхъ бувъ отцемъ такимъ щиримъ,
[ласкавимъ.
„Опъ отъ сидить десь на бѣстровѣ, терпить велике горе
„Въ гарныхъ печерахъ Калипсы; вона-жь его вдергуюе
[въ себе
„Силою. Бѣдний не може нѣякъ у своїй край повернуть ся:
„Въ нѣго нѣ човибѣвъ не має, не має анѣ товариства,
„Щобъ проводило ёго по безкраюму морю до дому.
„Се-жь зновъ замислили стратити и сына его Телемаха,
„Якъ буде єхати назадъ, а поїхавъ онъ въ Пілосъ пѣ-
[чаный,
20 „Зъ одтоль у Лакедемонъ — про бѣця тамъ що-пебудъ
[почути.“
Ти одвѣчаючи, хмары збираючій Зевсъ такъ промовивъ:
„Дочки мої! яке слово тобѣ пролетѣло крѣзъ зубы?
„А не сама-жь ты хиба вже давно той рѣшинецъ вчинила,
„Що Одиссей таки вернети ся та одомстити загордящимъ?
25 Ты доглядай Телемаха въ дорозѣ пильненько, — ты мо-
[жешь, —
„Щобъ живъ, здоровъ повернувъ ся онъ въ милую рѣ-
[ную землю,
„А женихи, що засѣли на човиѣ, щобъ въ дурняхъ зо-
[стались“.
Потомъ почавъ говорить до Ермѣя, любязного сына:
„Сыну Ермѣ! ты все бувъ посланцемъ, бѣжи-жь, та ско-
[ренко
30 „Німфѣ въяви кучеряв旣 про нашу незмѣнную волю,
„Щобъ Одиссей неборака, не гаючись, плывъ до господы,—
„Только безъ всякихъ поїде онъ проводѣвъ — божихъ
[и людскихъ.
„На плавникахъ ізъ бервенъ онъ натерпить ся горя не мало:
„Ажъ на двадцятый вже день въ хлѣбородну Схербю при-
[буде,

35 „Въ землю Феаковъ, которіи рѣдѣ свої ведуть одь без-
[смертныхъ;
„Си его приймуть и наче-бѣ то бога якого споважать,
„Выпровадять его въ милую рѣдную землю на човнѣ
„И надають ему золота, мѣдѣ ѹ одежѣ багато,
„Сколько неїколи не виївѣзъ бы онъ изъ собою эъ подъ Троѣ,
40 „Якъ бы зъ усю здобычею прямо до дому поїхавъ.
„Ну, такъ оттакъ-то судилось ему и другоѣ привитати
„И у палаты высокї та въ рѣдную землю вернуть ся“.
Такъ онъ сказавъ; и почавъ у дорогу збирати ся звѣст-
[никъ
Аргусовбійца; подъ ноги собѣ підвязавъ онъ сандали,
45 Кованій злотомъ; они-то ёго и носили повсюду
Разомъ эъ вѣтрами: по твердой землѣ й по безкраюму морю.
Въ руки-жь уязвѣ патерицю; онъ нею кого лиши захоче,
Заразъ таки и приспить; а хто спить, того эъ разу роз-
[будить.
Эъ симъ-отъ цѣпкомъ у рукахъ полетѣвъ собѣ Аргусо-
[вбійца
Та надъ Піерою эъ хмарѣ и спустивъ ся на море безкрае;
Потомъ по хвиляхъ понѣсъ ся швиденько нуркомъ-рыбо-
[ловомъ,
Що за плотицами завше ганя' по страшеннимъ безоднямъ
Та свои крыльца густій полоще въ солоному морѣ;
Такъ-отъ швиденько Ермѣй перебѣгъ морскїй води широкїй,
55 Якъ добѣживъ онъ до бѣстрова, що бувъ на морѣ далеко,
Заразъ изъ пѣнного моря блакитного вѣйшовъ на бергъ,
Щобъ до печери достати ся тон, де мешкала Німа,
Гарна лицемъ, кучерявка. Еї онъ спѣтавъ у печерѣ.
Скрѣзъ по куткамъ на кабицяхъ горбла кедрина та ладанъ,
60 И одь нихъ нахощѣ скрѣзъ геть по бѣстрову такъ и но-
[сились.
Німа сидѣла въ печерѣ и голосомъ дивнимъ спѣвала,—
На верстацѣ злотомъ вона човникомъ щось собѣ ткала:
Навколо: печери розкинулася свѣжа зелена дѣброва —
Чорнѣ тополѣ та вѣлы та ще й кипарисы паухучї;
65 Тамъ, въ той дѣбровѣ и всякои штицѣ багато водилося:
Кобицѣ, шулѣтки, шпаки и морскїй цокотухи-сороки, —
Тольки то й клопоту имъ — цокотати та пlessкатись въ
[морѣ.
Тутъ же, вкругъ камяної печери по горахъ повивъ ся
Рясний густый виноградъ: важкій кітяхи й вѣтти ломали,
70 Штыри криницѣ одна била другої джерела били
Въ рознїй стороны, й чиста вода якъ слъзა та погожа
Тихо бренѣла разъ-въ-разъ въ гущинѣ; одь печери по
[плесу
Вохкѣ луги простелились — зеленій, квѣчастій, пахучій:
Навѣть и богъ звеселивъ ся-бѣ, якъ бы всю красу ту
[зобачивъ.
75 Довго стоявъ тамъ Ермѣй наче вкопаний та дивувавъ ся;
Потомъ, якъ все оглядѣвъ и на все до смаку надививъ ся,

Заразъ не гаючись довше пшовъ у простору пещеру;
Нимфа Калико, богиня зъ богинь, ёго зъ разу познала:
Буть незнакомыми мѣже собою — у бѣговъ не звѣтай,
80 Навѣтъ тодѣ, якъ одинъ одѣ другого мешкаютъ далѣко.
Але-жъ въ пещерѣ богинѣ Ермій не знайшовъ Одиссея.
Той, якъ и перше бувало, сидѣвъ десь надъ моремъ та
[плакавъ,
Мучивъ що дnia свою душу гѣркими слѣзми та риданемъ.
[Все бѣть бувало на море безкрае дививъ ся та плакавъ].
85 Нимфа Калико, богиня зъ богинь, посадивши Ермія
На деревлянѣй, мережаной злотомъ фотелѣ, спытала:
„Ну, м旤и поважный, любязныи Ермію! Чого надзвѣ-
[чайне
„Ты отъ до мене прийшовъ? Не вчащавъ ты сюды було
[перше...
„Ну-жъ говори, чого треба? чого ты одѣ мене бажаешь?
90 „Я тебѣ зроблю усе, що зъумѣю та зможу зробити.
„Перше-жъ якъ гостя прошѹ, потрактуй ся у мене зъ
[дороги].
Сее сказавши, богиня Ермія за столь посадила,
Тєти дала амвросій червоного нектару пити.
Гость не змагаючись довго понавъ себѣ єти и пити.
- 95 Потомъ якъ єжо ѹ нектаромъ гость вдоволивъ свою
[душу,
Ставъ одвѣтать кучерявїй богинї такими словами:
„Бога богиня пытає — чого би прийшовъ! Ну, га-
[раздъ же:
„Допоминаешь ся ты — я скажу тебѣ щироу правду.
„Вѣйти до тебе на островъ сюды мене Зевсъ приневоливъ;
- 100 „Хто-жъ бы то зъ доброни волѣ захтѣвъ таку далечь ганятї,
„Ще ѹ по солоной водѣ, де нема нѣ села, нѣ мѣстечка,
„Анѣ людей, що приносять въ оффру богамъ гекатомбы?
„Та вже такий, бачь, законъ у Олімпї, ѹ бої не
[смѣють
Зевса приказу щобъ обйтись або щобъ одмѣнити.
105 „Каже Зевесъ, ѹ у тебе тутъ ѿ хтось вельмій бѣдолашиный
„Зъ тыхъ отъ, ѹ били ся девять ажь роковъ за городъ
[Пріамобъ,
„А на десятый ѵго зруйнувавши, до дому пошли.
„Тольки якъ плыли они, то розсердили чимъ-то Атену,
„Й та на нихъ вѣтры бурхливї наслала та збила буруны
110 [„Тутъ то вони и загинули всѣ та зъ своимъ товариствомъ.
„Сёго-жъ, ѹ кажу, сюды буйный вѣтеръ та хвила прибили].
„Отъ же Зевесъ и звелѣвъ одпустить ѵго якъ найскорѣйше,
„Ео не судилося єму на далекой чужинѣ загинутъ;
„Вышла іншая доля ему — и друговъ привитати
115 „И у палаты высокї та въ рѣдную землю вернутъ ся“.
Такъ днъ сказавши, и Калико, богиня зъ богинь, из-
[дрогнулась
И почала до Ермія крылатіи речѣ казати:
„Злюки вы, боги, есте и найгѣршъ одѣ усѣхъ завидующі!
120 „Такъ, якъ колись-то Зорница ириняла себѣ Ориона,
„Гнали его вы та гнали, бо вамъ, бачь, легенъко жи-
[ветъ ся, —
„Поки его не настигла въ Ортигїи ваша невинна
„Панна Діана и тамъ не застрелила зъ лука стрѣлою.
125 „Такъ и Ясонъ уподобавсь було кучерявїй Деметрѣ
„Й та закохалась у него всѣмъ серцемъ, — въ хвилину
[про тес
„Зевесъ и провѣдавъ и вбивъ ѵго тамъ громовою стрѣлою.
„Такъ и теперъ отъ вамъ заздрить, ѹ смертный зо мною
[мешкає.
130 „Онъ потоневъ середъ моря на бервнѣ, и я ѵго спасла,
„Бо ему човна прудкого Зевесъ громовою стрѣлою

„Вдаривши, всѣго строющи на скалки и розвѣявъ по морю.
[„Тутъ то усе товариство ѵго потопило ся славне,
„Сего-жъ, ѹ въ мене, сюды буйный вѣтеръ та хвила
[прибили].
135 „Я привитала ѵго, годувала и мала зробити
„Такъ, щобъ безсмертныи и онъ зостававсь и не ста-
[рѣвъ нѣколи!
„А якъ такій на Олімпѣ законъ, ѹ и боги не смѣють
„Зевса приказу щобъ то обйтись, або щобъ одмѣнити,
„Най выбираєтъ ся въ море себѣ, якъ Зевесъ ему каже,
140 „Та черезъ тебе велити; выржати-жъ ѵго я не буду!
„Въ мене не має нѣ човнѣвъ, нѣ вѣсель, нема ѹ товариства,
„Щобъ проводили ѵго по широкому морю до дому.
„Тольки, до нѣго прихильна, дамъ ему певну пораду,
„Щобъ найскорѣйши безъ бѣды онъ у рѣдную землю до-
[ставъ ся].
145 Зновъ до богинї почавъ говорити Ермій, божій звѣст-
[никъ:
„Такъ одпусти-жъ ѵго заразъ и гибелью Зевеса побої ся,
„Щобъ не зробивъ онъ тебѣ, якъ розсердити ся, халепы
[часомъ...“
Сее сказавши, Ермій, божій звѣстникъ, одкланивсь
[богинї].
Вышла и Нимфа зъ пещери шукати царя Одиссея,
150 Вчувши одѣ звѣстника власный и певни рѣшинецъ Зе-
[веса.
Той же сидѣвъ на шпиллястому розѣ надъ моремъ и очи
Не высыхали ѡдь слѣзъ, бо до дому разъ-въ-разъ поры-
[вавъ ся,
Танувъ якъ срѣчка ѹ день, бо не бувъ до богинї при-
[хильний.
Ночѣ онъ, правда, проводивъ въ пещерѣ, але-жъ по неволї:
155 Сёго хотѣла богиня ѹ не можна було одпросити ся;
Въ день же сидѣвъ разъ-у-разъ на шпиллястомъ камѣнѣ
[надъ моремъ
[Й мучивъ що дnia свою душу гѣркими слѣзми та ри-
[данемъ:
Все було дивить ся бѣдный на море солоне та плаче].
Тамъ-отъ богиня ѵго и нашла ѹ почала говорити:
160 „Ну, безталанни! не плачь менѣ больше оттутъ и
[журбою
Сердца свого не вали: одпушу ѵ тебе незабаромъ.
„Добрихъ бервѣнъ нарубавши, приймайсѧ плавникѣ бу-
[дувати,
„Щобъ якъ безпешнѣйше мੋгъ ты по синому морю спу-
[вати;
„Бервна ты мѣдними штабами збий и балясами зъ краю
165 „Іхъ отороч. А я пôду ѵ тебѣ приготовлю въ дорогу
„Хлѣба, води и вина, щобъ не голодувавъ ты на морѣ,
„Дамъ и одежѣ, пошли въ слѣдъ за човномъ та вѣтеръ
[попутный,
„Щобъ якъ скорѣйши и безпешно ты въ рѣдную землю
[достаїть ся,
„Якъ того боги захочуть, ѹ небомъ владѣютъ широкимъ :
170 „Вмѣютъ они сто разъ лучше, нѣжъ я, розсудити — ѹ
[до дѣла...“
Такъ говорила вона; задрѣваши Одиссей богоровній
Та до богинї почавъ говорити крылатіи речѣ:
„Иншес ѿсь ты, богине, гадаєшь, а не возвроти м旤и :
„На плавникѣ плысти кажешь такую далеку дорогу ;
175 „Трудну ѹ зовсѣмъ небезпешну, якои ѹ великіи човни
„Зъ вѣтромъ Зевеса попутнимъ не можуть пробѣгти
[безпешно.
„Я на плавникѣ и погою не ступлю безъ волї твоїї

- „Поки не заприягнёшь ся й клятьбою мене не запéвиши,
„Що менѣ иншого лиха ты зовѣмъ чинити не мыслишь“.
- 180 Такъ бѣль сказавъ, и Калипсо, богиня зъ богинь,
[умѣхнулась,
Поплѣчъ рукой потрепала и такъ почала говорити:
„Хитрый ты, бачу, — нѣвроку тобѣ, — й не зов-
[сѣмъ необачный!
„Дуже путаще й розумне отсе ты сказавъ менѣ слово.
„Отъ-же, най свѣдками будуть земля и широкое небо
185 „Й Стикс подземній быстрыій воды,—клятьба отсе страшна
„Навѣтъ для бѣговъ блаженныхъхъ, и въ нихъ вона сама
[найбѣльша, —
„Що тобѣ иншого лиха чинити я зовѣмъ не мыслию;
„Я тобѣ зычу и раю те сїме, чого и собѣ-бы я
„Завше бажала, якъ бы и менѣ така склала ся притча.
190 „Вѣръ же менѣ, что я зычу тобѣ усе добра, что въ мене
„Серце у грудяхъ зовѣмъ не зелѣнє: воно милостиво!!!“
Сее сказавши, богиня зъ богинь до пещеры пустилась
Спѣшино, за нею слѣдкомъ поспѣшивъ Одиссей богорѣвный,
И незабаромъ обое вѣйшли у пещеру глыбоку.
195 Тамъ Одиссей на той самой усѣвъ ся фотелѣ, зъ которои
Ермій уставъ; ему Нимфа принесла усякои стравы,
Бести и пити усѣго, что смертніи люде вживаютъ.
Страву поставивши, сѣла й сама супротивъ Одиссея,
Бѣль же поставили нектару и амвросій рабинѣ.
200 Такъ на готовую страву лишь руки вони простягали.
Потомъ, якъ кожный изъ нихъ и наѣвъ ся у смакъ и
[напивъ ся,
Отъ-що Калипсо, богиня зъ богинь, почала говорити:
„Ну, Лаертенку, Зевесова хитра рѣдне, Одиссею!
Хочешь отсе ты до дому у милую рѣдную землю
205 „Заразъ сїгодня и юхать? Прощай-же, и часъ тобѣ добрый!
А якъ бы вѣдавъ ты й зиавъ, скольки доля тобѣ при-
[судила
„Вѣдь натерпѣти ся першъ, нѣжъ у рѣдную землю доб-
[дешъ,
„Заразъ бы тутъ у сїй самой пещерѣ зоставъ ся-бѣ зо
[мною
„Й бувъ бы безсмертнымъ. Такъ що-жъ? Ты, бачу,
[дуже бажаешь побачить
210 „Жѣнку свою: ты за нею що дnia побиваешь ся й пла-
[чешь.
„Я-жъ, пакъ, здаеть ся, таки не поганьша одъ жѣнки
[твоєи
„Анѣ лицемъ, анѣ станомъ, и смертній жѣнки сперечатись
„Зѣ нами не можуть безсмертными становъ своимъ та
[красою“.
Бѣль у одвѣтъ Одиссей вельми мудрый почавъ говорити:
215 „Нимфо величия! Не сердь ся на мене за се, бо и самъ я
„Дobre те знаю, что мудра моя Пенелопа некчемна
„И сперечатись зѣ тобою не може нѣ становъ, нѣ видомъ,
„Бо вона смертна, а ты-отъ безсмертна й повѣкъ молодая.
„Все-жъ таки я, хочь и такъ, а бажаю й що дnia поби-
[ваюсь,
220 „Щобъ до господы вернутись и день возвороту побачити.
„Якъ же хто-небудъ зѣ боговъ мене стратить на чор-
[ному морѣ,
„Выдержу й то я своймъ у бѣдакъ загартованымъ сер-
[демъ:
„Вже я зазнавъ того лиха багато й бѣды натерпѣти ся
„Въ морѣ бурливомъ, — такъ най вже и то на останку
[складетъ ся“.
225 Такъ бѣль сказавъ. А тымъ часомъ и сонце сночило
[и темный
- Вечѣръ наставъ; а вони собѣ въ двохъ у глыбокой пещерѣ,
Сѣши рядкомъ, усю нѣчь цѣлували ся та милувались.
Тольки липъ рання рожева зоря свѣтова заняла ся,
Заразъ надѣвъ Одиссей гарній хйтонъ и добру одежду,
230 Нимфа-жъ вдягнула ся въ бѣлу срѣблястую сукню до-
[дѣльну,
Дуже тоненьку й хорошу, и поясомъ польперезала
Станъ золотымъ, дуже гарнімъ, а голову вкрыла очѣп-
[комъ,
Тай почала выряжати царя Одиссея въ дорогу.
Дала сокирку велику ему до руки приладнану,
235 Мѣдну, загострену изъ обоихъ кѣнцѣвъ; на нѣй топорице
Вытесане изъ масліны и гарно мережане всюды, —
Дала и иншихъ усякихъ знадобъвъ тессельской справы,
Потомъ его повела, де всѣляка росла деревина:
Ольхи, тополѣ, ялина и въ небо упerte сосны,
240 Старіи ве са та сухі, й по водѣ могли плывати легко.
Всюку въ сїму гаю показавши ему деревину,
Нимфа Калипсо, богиня зъ богинь, у пещеру вернулась,
А Одиссей до роботы узывъ ся — тѣ бервна рубати;
Вырубавъ цѣльнихъ ажъ двадцять бервень и сокирю гарно
245 Ихъ обтесавъ, потомъ выробнивъ всѣхъ олѣвницю й
[шнуромъ.
Нимфа-жъ тымъ часомъ, богиня зъ богинь, ему свердль
[принесла,
Онъ попровѣрчувавъ дѣры въ бервнахъ, и вѣвъ бервна
[до куны
Цвяхами довгими й штамбами мѣдними поприбивавъ ихъ;
А щобъ вода не сочилась на верхъ, бѣль гнуучкимъ вер-
[болозомъ
250 Верхнюю сторону густо попереплѣтавъ и накидавъ
Хмизу багато; боки-жъ навкруги оторочивъ дошками
Довгими, щобъ на помостъ плавникѣ не котили ся хвилѣ;
Щоглу управивъ въ помости зѣ дрючкомъ поперещінъ
[вѣтрильнымъ,
Зѣ заду-жъ приладивъ треплѣ — куды слѣдъ плавникомъ
[заправляти.
255 Выйшовъ такій и широкій и довгій плавникъ Одиссея,
Якъ може бути найбѣльшій байдакъ, або іншій великій
Човенъ, якіхъ тольки вмѣлі роблять майстри корабельній.
Нимфа-жъ Калипсо тымъ часомъ принесла широкихъ по-
[лѣтенъ,
Щобъ парусы поробити, и онъ заразъ нашивъ ихъ багато
260 Тай мотузочками на колѣсатахъ привѣсивъ до щоглы;
Потомъ плавникъ той спустивъ помаленько важницями
[въ море.
Бувъ вже четвертий то дній, якъ скончивъ бѣль отсюю
[роботу;
Пятого-жъ днія его вислала зѣ острова Нимфа Калипсо,
Вымывши въ лазнѣ и въ гарну одежду пахучу одягши.
265 Дала ему вина чорного мѣхъ и одинъ мѣхъ зѣ водою,
Потомъ принесла великіи саквы новій изъ харчами,
Всѣго вдоволѣ въ тѣ саквы наклада — и хлѣба й до хлѣба,
А на останку и вѣтеръ попутный послала легенкій.
Зѣ радостю тутъ розпустивъ Одиссей богорѣвный подъ
[вѣтеръ
270 Парусы бѣлі и сївъ за треплѣ плавникомъ управляти.
Сонъ навѣтъ въ темній ноchi на вѣки его не спускавъ ся:
Все бѣль дививсь на Плеядъ и Вoota, що поздно заходить,
Та пильнувавъ Ведмедицѣ, що люде „Вѣзкомъ“ прозы-
[вають;
Ся въ однѣмъ мѣсцѣ кружиле, нѣбѣ доганя’ Оріона,
275 И не купалась одъ вѣку въ купеляхъ рѣки Окіяна;
То-жъ-то по нѣй и казала плысти Одиссею Калипсо

- Такъ, щобъ звѣзда разъ-у-разъ заставалась по лѣвую руку.
Плыть Одиссей вже сѣмнадцатый день по широкому морю;
А якъ наставъ бѣмнадцатый день, то замрѣли темиави
280 Горы землѣ Феакійской, бо вже були недалеко,
Наче-бѣ то шкура широка яка розиялась по надѣ моремъ.
Тою порою могучій труситель землѣ повертавъ ся
Одъ Етіоновъ, и вздрѣвъ Одиссея зъ далекихъ Солим-
скіхъ
Горъ, и лишь тольки побачивъ, розсердивъ на него ще
[гѣропе.]
285 Грѣзно мотнувъ головою и въ гнѣвѣ почавъ говорити:
„Онъ-якъ! мабуть Одиссею безсмертніи судили иначо
„Тутъ безъ менѣ, поки я проживавъ у землѣ Етіонской,
„И бѣтъ отсе чимчукес собѣ до Феаковъ, де мыслить
„Певно збуты ся халепы, що ему зъ давна судилася!
290 „Нѣ: ще багато-багато заллю ему сала за шкуру!...“
Сес сказавши, бѣхъ хмары нагнавъ и тризубемъ роз.
[бурхавъ]
Море сердите; скопила ся вразъ хуртовина велика
Вѣтрѣвъ усякихъ, и мокрыми, чорными хмарами вкрыла
Землю и море, и темная нѣчь понависела изъ неба.
295 Разомъ подули и Евросъ и Нотосъ зъ Зефиромъ бурхли-
[вымъ]
Ба и холодный Борѣй почавъ хвилѣ сердитѣ збивати...
Тьюхнуло тутъ Одиссееве серце, стремѣли й колїна,
И засмученый бѣхъ зъ жалю та зъ жаху сказавъ самъ
[до себе]:
„Охъ, я нещасный! Що буде зо мною отсе на останку?
300 „Дуже боюсь, чи не правду богиня Калипсо сказала,
„Якъ говорила, що першъ, нѣжъ у рѣдную землю заїду,
„Вѣдъ патерилу ся на морѣ, — и отъ все збуваєтъ ся
[певно].
„Ухъ! тай якими страшенными тучами небо широке
„Зевсь заволокъ! Усе море разбурхавъ, поднявъ хур-
[товину]
305 „Вѣтрѣвъ усякихъ; настала отсе моя певна погибелъ!
„Тричѣ, въ сто разъ вы, Данайцѣ щасливій, который погибли
„Вѣ Трої широкой, на смерть воювавши въ догоду Атрі-
[дамъ]
„Тамъ бы повиненъ и я бувъ по смерти и долю влучити
„Вѣ той самий день, якъ на мене тьму-тьмущу наки-
[дали спісовъ]
310 „Мѣдныхъ Троянцѣ надъ трупомъ бездушнымъ царя Пе-
[ліенка]:
„Я-бѣ и почесній влучивъ собѣ тамъ похороны и славу
„Мѣже Ахейцами; нынѣ-жъ судилося загинути марно!“
Зъ сими словами набѣгла страшная хвилѣ и въ ка-
[мѣнь]
Трахнула вѣмъ плавникомъ: затрусиивъ ся плавникъ,
[завертѣвъ ся],
315 Вышало зъ рукою въ Одиссея треплѣ; Одиссей же шу-
[бовстнувъ]
Въ воду ажъ геть таки одъ плавникъ; засвистѣли, завыли
Вѣтры бурхливій и бурею щоглу на двое зломало,
Парусъ порвало и знѣсло у море зъ дрючкомъ попереш-
[нѣмъ...]
Довго сидѣвъ Одиссей пѣдъ водою, метавъ ся та трѣпавъ.
320 Выринуть знову назадъ не давала страшная хвилѣ
Та и одежа, що дала богиня Калипсо, мѣшала;
Отъ же таки, хочь не рано, а вынирнувъ бѣхъ и солону
Выплюнувъ зъ рота рапу, що зъ волося вельмі дзиор-
[котѣла].
Все-жъ таки, хочь не до соли було, плавника не забувъ бѣхъ,
325 А черезъ силу по хвиляхъ метнувшись, вчепивъ ся за него,
- Сѣвъ на самбѣ серединѣ, вѣкаючи певно смерти.
А плавникомъ то сюды то туды такъ и кѣдами хвилѣ.
Мовь якъ у полѣ пѣвнѣчный Борей выграва' будяками,
Що въ осени засыхаютъ и густо збиваются ся въ купу;
330 Такъ-отъ и тымъ плавникомъ выгравали и вѣтры по морю:
То отсе Нотосъ пѣдхопитъ его та штурне до Борея,
То зновъ пѣдхоплює Евросъ, та гонить у бѣкъ до Зефира.
Тутъ ёго вздрѣла Кадмовна, пригожа Ино, Левкотеа;
Снѣршу була вона смертою й дуже чудовно спѣвала,
335 Се-жъ отъ сподобилась чести — морской богине стати.
И пожалѣла вона Одиссея, що въ морѣ скитавъ ся
Та бѣдувавъ. Вона вирнула зъ моря нуркомъ-рыболовомъ,
Сѣла на мѣдній плавникъ и оттакъ почала говорити:
„Вѣдъній! Чого-жъ се труситель землѣ, Посидонъ, такъ
[на тебе]
340 „Розлютувавъ, що выдумує халепы всяки для тебе?
„Дарма-дареми увесь его гнѣвъ, и тебе онъ не стратить.
„Ты-жъ теперь отъ-що зроби, бо якъ бачу, ты ще не зbez-
[глїздѣвъ]:
„Заразъ отсе роздягни ся, нехай плавникомъ твоимъ гра-
[ють]
„Вѣтры, а ты здобувай ся руками собѣ возвороту
345 „Въ землю Феаковъ, де певно халепы збудешь ся й
[смерти].
„На-отъ, вѣзы сю чудовну намѣтку, пѣдъ груди пѣд-
[вяжешь],
„То вже нѣчого не бойсь — інѣ бѣды претерпѣть, інѣ
[вточить ся].
„Але-жъ, бачъ, отъ-що: лишь тольки руками хапнѣшъ
[ты за землю],
„Заразъ намѣтку розвязуй и кѣдай у темне море
350 „Геть одъ землѣ, та гляди — самъ назадъ менѣ не огля-
[дай ся]...“
Такъ-отъ сказавши, богиня намѣтку дала Одиссею
Тай упёрнула нуркомъ-рыболовомъ у море хвилѣсте,
Чорні хвилѣ набѣгли й богиню собою покрыли.
А Одиссей богорѣвный и вѣдъній зоставъ ся й почавъ
[мѣркувати],
355 Потомъ засмученый, зъ жалю та зъ жаху сказавъ самъ
[до себе]:
„Горе менѣ! Чи не нόву се зраду менѣ замышляє
„Хто изъ безсмертныхъ, що каже менѣ плавника покидати?
„Отъ же бо інѣ, не послухаюсь, бо ще далеко, я бачу,
„Тая земля, де богиня казала, що смерти я збудусь;
360 „Лучче я отъ-що зроблю, та и лучче оно таки буде:
„Поки ще бервна отсе, мѣдно збйтії, будуть держать ся,
„Доти сидѣти-му тутъ и терпѣти-му всяки бѣды;
„А коли хвилѣ менѣ плавникъ розбѣ, розмайнусе,
„Рынусе у море, бо выгадати лучше що-небудь не зможу“.
365 Цоки оттакъ бѣхъ собѣ мѣркувавъ та дохѣдивъ способу,
Страшную хвилю й велику таку, мовь високую гору,
Збивъ потруситель землѣ Посидонъ и объ него ударивъ.
Якъ-ото часомъ збривавши ся вихоръ бурхливый пѣдх-
[пить]
Скинувши зъ себе одежду, що дала богиня Калипсо,
370 Такъ-отъ и бервна мѣдній плавника рознеслѣ. — Одиссей же
Сѣвъ на бервно, тай поплывъ наче-бѣ вѣрхи на комонѣ
[ѣхавъ].
Скинувши зъ себе одежду, що дала богиня Калипсо,
Заразъ намѣтку чудовну пѣдъ груди собѣ пѣдстеливши,
Ниць поваливъ ся у море и руки розкинувшіи навхрестъ,
375 Плывати ставъ, а владыка-труситель его й запримѣтивъ.
Грѣзно мотнувъ головою и такъ самъ до себе промовивъ:
„Вѣдъ натерпѣвшись багато, теперь поблукай ще по морю,

- „Поки зъ людьми не зустрѣнешь ся, котрымъ Зевесь [помагае,
„Та и тодѣ, якъ я мыслю, одѣ халепы—нѣ, не втечешь ты“.
380 Такъ-отъ сказавши, онъ свиснувъ нагайко конѣ баскіи
Та и поѣхавъ въ Егій, де були въ нѣго пышни палаты.
Инше тымъ часомъ Атена, Зевеса дочка, загадала:
Всѣмъ завязала дорогу вѣтрамъ, та усѣмъ имъ звелѣла,
Щобъ перестали вже дути, щобъ всѣ, мовь на ложку,
[заснули,
- 385 Хвилѣ спинила, Борею-жъ бурхливому дути велѣла,
Поки Зевеса рѣдня, Одиссей, до Феаковъ дойде
Морелюбивыхъ, одѣ долѣ и певни смерти утѣшки.
Такъ онъ по хвилахъ страшеннѣхъ носинъ ся два днѣ
[и дѣйчиночи,
Й серце ему вѣщувало разъ-вѣ-разъ неминучу погибелъ;
390 А якъ день третій наставъ й занялася рожева збрница,
То втихомиривъ ся й вѣтеръ бурхливый и море замокло,
Тиша настала; поднявшись у гору на хвилѣ шпилястой
Та придвигившишь пильненъко, онъ близъко вже землю
[побачивъ.
Якъ для дѣтей буваѣ радость, коли ихъ отецъ очуяне,
395 Що слабувавъ дуже довго и хворый у мукахъ томивъ ся,
[Якъ отъ буваѣ инодѣ, що недобра болѣсть прилучить ся
И его боги спасли одѣ такои хворобы страшної] —
Такъ Одиссей звеселивъ ся побачивши землю й дѣброву,
Й разомъ на хвилѣ наѣгъ, щобъ скорѣшише на землю
[ступити.
- 400 Бувъ онъ одѣ берега вже недалеко — рукою подати,—
Вже онъ иочувъ, якъ и плюскalo море обѣ скелѣ шпи-
[листѣ, —
Бучна хвилѧ, бачь, тамъ клекотѣла обѣ берегъ высокий,
Бѣлыми прысками моря солѣнаго все покрывала,
Ео не було анѣ пристанѣ тамъ, нѣ затѣшної саги,
405 Тѣльки лішь горы та скелѣ та роги шниляютъ сточари...
Тьюхнуло зновъ Одиссееве серце, стремѣло й въ колѣ-
[нахъ],
И онъ, засмученый, зъ жалю та зъ жаху сказавъ самъ
[до себѣ:
„Горе та й годѣ! Отсѣ-жь якъ Зевесъ несподѣвано
[землю
„Давъ менѣ вздрѣть, посля того, якъ я переплылъ столь-
[ки моря,
410 „Выти изъ пѣнного моря не можна де-небудь на берегъ:”
„Скрѣзъ отъ, якъ скинути окомъ, одне тѣльки гостре ка-
[мѣння
„Та на вкруги реве хвилѧ сердита, бючъ ся обѣ камѣнъ,
„А підо мною таке глыбочезнес море, й не можна
„Твердо упертися де-небудь ногами, щобъ халепы збу-
[тись.
- 415 „Страшио! якъ хвилѧ подхопити мене, коли стану вы-
[ходить,
„Та обѣ камѣння торохне — пропала тодѣ моя праца.
„Ке лішь вѣзыму, поплыту трохи дальше, то мо’ чи не
[знайду
Берегъ де-небудь пологій, або яку пристань, чи сагу;
„Але-жъ боюсь, якъ изновъ мене вѣтеръ подхопити бурх-
[ливый,
420 „Тай понесе по широкому морю на слозы та лихо,
„Або якъ часомъ яке чудовиско страшеннее зъ моря
„Демонъ нагонити на мене — а ихъ въ Амфитриты до
[бѣса; —
„Знаю я, сердитъ ся дуже на мене землѣ потруситель!“
Поки собѣ онъ оттакъ мѣркувавъ своимъ розумомъ
[певнимъ и серцемъ.
- 425 Страшна хвилѧ его потаскала до берега въ круѣ;
Тамъ бы порвалася и шкура въ шматочки й костки-бѣ
[потрошились,
Якъ бы его не домыслила вірокъ синѣока Атена:
Цунко и разомъ обома вхопившишь руками за камѣнь,
Висѣвъ на нѣмъ, поки хвилѧ назадъ не одхлынула въ
[море.
430 Хвилѧ одхлынула. та валъ девятый набѣгъ, и якъ трах-
[нувъ —
Збивъ его зъ каменю та и одкинувъ у море далеко.
Отъ якъ буваѣ, що якъ вытигне хто каракатицю*) зъ
[моря,
„То поналипне до нѣжокъ си камѣнъцѣвъ та пѣсочку;
Такъ-отъ шматочками й шкура одѣ рукъ его поодрыва-
[лась
435 И поприлипла до скелѣ; самого-жъ то хвилѧ зглытинала;
Тамъ бы ему бѣдолася прийлось и загинуть на вѣки,
Якъ бы не венѣла его надомыслить богиня Атена:
Вырнувши зъ хвилѣ, що бучно до берега нѣслася на
[круѣ,
Онъ ставъ плысти усе въ бокъ, поглядаючи пильно на
[землю —
440 Чи не проѣвить ся де низькій берегъ, або яка пристань.
Плыть онъ, якъ-ось у лиманѣ якоись рѣки опинивъ ся;
Тамъ ему мѣсце одне показалось одѣ всѣхъ найзручишіе:
Ровне, — нѣ скелѣ, нѣ круѣ, й одѣ вѣтру надежный
[затишокъ...
Отъ догадавсь онъ, хто тамъ протѣкавъ, и почавъ такъ
[молитись:
445 „Зглынь ся на мене, владыко! зъ благанемъ до тебе
[вдаю ся,
„Зъ моря тѣкаючи одѣ Посидоновыхъ постраховѣ грѣ-
[ныхъ.
„Навѣть и боги безсмертній завше прихильній до того,
„Хто до нихъ странникомъ прийде, такимъ якъ теперички
[я-отъ.
„Воды твои обнѣмаю й колѣна, бѣды натериївшися.
450 „Эмилуй ся-жь, боже! й мене застути ты, молю ся, благаю!“
Такъ онъ сказавъ, и той заразъ спинивъ свои воды
[и хвилѣ;
Тишу зробивъ за для нѣго и спась его въ гирлахъ свои
Рѣчки; а въ бѣдного то и колѣна обыдва зомъли
Й крѣпкіи руки, и ввесъ онъ охляявъ одѣ сердитого моря.
455 Тѣло розпухло усе, и роца, мовь те джерело, била
Зъ рота и зъ носа; нѣ слова промовить не мѣгъ, толь-
[ки ледве
Ледве лишь дыхавъ, — оттакъ его хвилѣ морскіи знуріли.
Потомъ, якъ трошки прочумавъ и сила до нѣго вернулась,
Заразъ намѣтку чудову оту зъ-одѣ грудей одвязавши,
460 Вт быструю рѣчку закинувъ, що въ море безкрае впадає,
Хвилѣ намѣтку понесли назадъ, и еѣ Левкотея
Зъ радостю взяла назадъ, а онъ выйшовши зъ рѣчки,
[сховавъ ся
У комышахъ, и почавъ цѣлувати плодощую землю.
Потомъ вельмъ засмученый почавъ самъ до себе казати:
465 „Горе менѣ! Що стерпѣти ще маю? Що буде зо мною?
„Дуже боюсь, щобъ холодна роса и морозъ опівнѣчныи,
„Якъ я отсю незвичайную нѣчъ проведу били рѣчки,
„Зовсѣмъ мене не звалили, розбитого хвилѧми въ морѣ:
„Вѣтеръ, бачь, зъ рѣчки холодный вельмій повѣза’ зъ
[позаранку,
470 „Боязко тѣ-жъ, що якъ я въ гущину та въ лѣсокъ заберу ся

*) Каракатиця — морскій великий ракъ. (?)

- „И спати заляжу въ кущахъ непроглядныхъ и сонъ
[мене возьме,
„Щобъ не зробитись здобычою лютого звѣря якого“.
Думавъ онъ такъ, думавъ сякъ, и здалось ему ось-що
[найдутче:
475 Просто ишовъ у лѣски, що одъ рѣчки були недалеко
Тутъ на горбочку; підлѣзъ підъ маслини рясні, що
[зросли ся
Гилемъ до купы: одна була дика, а друга родюча.
Въ ихъ гущину не пролазивъ ий вѣтеръ осінній, холод-
[ний,
Не пробивалось и сонечко ясне горячимъ промѣніемъ,
480 Навѣть и дощъ не проходивъ туды, такъ зросли ся вѣттями
Густо маслини; підъ нихъ то и підлѣзъ Одиссей бого-
[рѣвный.
Мягкое ложко и просторе руками собѣ приготовивъ:
Листу, бачь, сила такая була тамъ велика, що можна
Двомъ заразомъ чоловѣкамъ підъ ними зарыться, схо-
[ватись
485 Въ зимнюю пору, хочай бы зима була лята-прелюта,
Іхъ то ввидавши, зрадѣвъ неборакъ Одиссей богорѣвный.
Лѣтъ по серединѣ та и зарывись у той листъ зъ головою,
Якъ зарыва' головешку хто-небудь у попелѣ чориймъ
Въ полѣ далеко-далеко одъ сїна и іншого збожя,
490 Щобъ загасити вогонь и не було-бѣ, крый Боже, пожежъ.
Такъ Одиссей заховавсь у листу. А Атена тымъ часомъ
Очи склепила ему сномъ-дрѣмотою, щобъ найскорѣйше,
493 Вѣка закривши, заснувъ и одъ тяжкою працѣ спочинувъ.

Зъ грецкого переклавъ Петро Пищеникій.

НОВІ СПѢВОМОВКИ.

Ст. В. Руданського.

46. Вареники.
- Сидить москаль на прилавку,
Прущуре очи,
Такъ и видно, що псаювра
Вареникѣвъ хоче.
Хоче бѣдный вареникѣвъ,
То и єшо й пытати,
Ta тольки ихъ по нашему
Не вмѣє назвати.
— Хазяюшка, галубушка, —
Ставъ бѣть говорити, —
Сварі-ка мнє вонъ єнтово!...
— Та що вамъ зварити?
— Да єнтово... Какъ бышъ сво
У васъ называють?
Вотъ что, знаєшъ, беруть теста,
Сыромъ накладаютъ.
— Та Богъ его святый знає,
Що вамъ, служба, гоже!
Тѣсто сырому накладаютъ --
To галушкі може?
— Не галушкі, не галушки,
Я галушкі знаю!
Сварі-ка мнє галубушка...
Всю бышъ забываю...
Ужъ съ глазъ далой, такъ съ памяті,
Вотъ єнтайской бесѣ-та!
Да знаєшъ-лі, єнтай сыръ-та,
А на сырѣ теста? —
— А Богъ его святый знаетъ

И добрій люде!
Сирѣ на тѣстѣ — хиба може
Чи не пербгъ буде?
— Да не ширгъ, галубушка!
Екая дасада!
Да знаєшъ-лі, туда масла
Да смстаны нада. —
А вона то добре знає,
Чого москаль хоче,
Та чекає барабана,
Закимъ затуркоче.
Якъ почула барабана:
— Слава тобѣ Боже! —
Тай говорить москалеви:
— Вареникѣвъ може? —
Ажъ підекочивъ москалина,
Та нѣколи ждати.
— Вареникі, вареникі! —
Тай пішовъ изъ хаты.

47. Три жиды.

Утькали три жиды,
Козаковъ злякалисъ
И всѣ троє де могли,
Раптомъ и сковались.
Той на дуба, той підъ мбстъ,
А найстаршій третій
Засівъ въ очеретѣ.
Отто їдуть козаки
І знати не знаютъ,
Але только що на мбстъ
Уразъ виступають,
А зъ підъ мосту грубый жидъ:
— Хто тамъ? Осторожно!
Бо порохомъ таки очи
Засыпали можно! —
У минутѣ въ козаковъ
Опинивъ ся грубый.
Подививъ ся другій жидъ,
Шо сидївъ на дубѣ.
— А бачь, Мошку, закрочавъ,
Не сидївъ тихенько! —
Потягнули козаки
І того гарненко.
Тогдѣ третій на весь ротъ:
— То-то вамъ и лихо!
А чи-жъ я вамъ не казавъ:
Сидѣть жиды тихо? —
Взяли й того козаки
До стылої мамы...
То не дармо, що держи
Языкъ за зубами!

48. Циганський наймитъ.

Оддававъ у наймиты
Циганъ свого сына:
— Та онъ, каже, буде зъ васъ
Предобра дитина!
А якъ коли ззоровить
Та їсти не схоче,
Не жалуйте, прошу васъ,
Нагаемъ, панотче!

Original from

UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Та все ему говорѣтъ:
А ъжь таки, враже!
А робити — чортъ изъ намъ! —
Не силуйте — каже.

ЛЮБОРАДСКІЙ.

СЕМЕЙНА ХРОНИКА А. ПАТРИЧЕНКА СВИДНИЦКОГО.
(Дальше.)

XVIII.

Поки въ Солодъкахъ ладнали дѣло противъ Тымохи, въ Камянцѣ друге складалось. Въ семинаріи звучали списки по вакаціяхъ, якъ уже на-ново зѣдѣутъ ся. Нема того въ семинаріяхъ, щобъ хто думавъ зъ науки, зъ книжокъ розуму набратись, — нема тамъ того; а вчать ся, щобъ скончти курсъ; кбнчаютъ курсъ, щобъ забратись на село; забирають ся на село, щобъ злягти якъ рыба на дощъ, що нѣ громъ нѣ туча зъ мѣсця не зрушить. Нема того, щобъ подумавъ хто, якій обовязокъ бере на себе, пускаючись у поповскій станъ. Попбвство, якъ певный шматокъ хлѣба — все, чого только волять собѣ поповичѣ-класовики, все, чого бажають ихъ батьки. Промоція у висьшій класъ становить собою одинъ схдедецъ въ той ступанцѣ, котрою добираються до попбвства, — то списки, якъ смертный выкладъ, кбнчаютъ судьбу класовика. И тѣ вакації, що передъ промоцію, проходять якосъ такъ, що нѣ веселѣсть не бере, нѣ ѿ, — все списки въ головѣ. За те вже якъ прочитають кого, що перетягли, то й пронивусъ здитинить ся — скаче, бѣгає, наче ему вчора „дубцѣ“ казано. То вже, якъ въ саму богословію переведуть, то нѣхто не скаче, — не тымъ, що выросли, що вже-бѣ соромъ, а тымъ, що: ось-то я богословъ, то треба дати почутн низотѣ, що вона проти мене. Нажабити ся коженъ, напинчуючи ся, навѣтъ той, що за годинку булки просивъ, и той якъ гляне, то наче ты ему батька вбивъ: зъ разу переробить ся зъ людини та въ катъ зна' ѿ. Якъ же всѣ вийдутъ, що стануть ся самій свои, то й тутъ все піде до горы дномъ: той скаче, той бѣть ся, той штовхаєтъ ся, той розкрѣслить руки и крутить ся, той спѣває, той сопе, крикъ, гармидеръ... И Антось брикавъ зъ гуртомъ якъ шалений, прихавши зъ дому та попромуваний въ богословію.

На таку колотнечу входить дежурный и гукає: — Панове, розходьте ся! Приходьте по завтру!

— До дому! До дому! По завтру! — підхопили десятма голосами, и голодній кури або жаждущій качки не такъ кидають ся до зерна, до води, якъ єй кинулись до партбвъ за шапками. Стукотня, тупотня, гуркотня, и посыпали зъ класу. На порозѣ коженъ плечѣ піднявъ, нахмуривъ ся и йде виступци, наче его ступень по червонцю, тольки чути, якъ чобѣтми цокотять. Зъ самого заду йшла купка музикбвъ и розмовляли.

— А ѿ, — каже одинъ, — чи не гульнути-бѣ намъ на радощахъ?

— Чому й нѣ? — каже другій.

— А ты Люборадскій якъ кажешъ? — пытає третій.

— Я за гуртомъ, — озвавсь Антось.

— То вернімось же въ класъ та скінчимось по силахъ.

И вернулись всѣхъ бблѣшь четырнадцять чоловѣка, прийшли въ сїнцѣ, и той карбованця, той півъ, той

меньше, тай збралась повна жменя, и припоручили Антосьови купити чого треба. — Ты, — кажутъ, — знаєшъ ся на томъ.

— Де-жь зйті ся? — пытає Антось.

Переглянулись, и одинъ каже: — Варто-бѣ на Польскѣ Фольваркѣ, тамъ безпечнѣйше.

— Та якій чортъ теперъ захоче по стаціяхъ ходити! И самій налагаютъ ся, що ну! Отъ ходїмъ до мене въ Палестину! Въ мене хазяній простий собѣ егомость, що й послатись можна, и хата простора. А правда, Люборадскій?

— Правда, дружако, правда! — озвавсь Антось и додавъ: — Коли-бѣ тольки всѣ пристали на се!

— Хто не пристане, той такъ и остане, — заговоривъ одинъ зъ гурту.

На томъ стали, щобъ у Палестинѣ зйтись въ вечерѣ.

Ждуть хлощѣ вечера, а тымъ часомъ почало хмаритись; за горою, чути, громъ гогоче, а тутъ лишь земля движить, дзыгчать окна; незабаромъ и дощъ ушкваривъ такій, що ну! Реве вода горами, шумить долинами, пинити ся по камѣню, а сонечко same до спочину доходить. Отъ и снують одинъ за другими музики, та все въ одну хату, що стоить гень-гень бѣ Польскої брамы. Здовжъ Палестины вулиця йде. Тутъ и въ посуху багнюка, що й вилазу нема; а якъ дощъ спаде, то й не кажи пройти. И теперъ вся вулиця однимъ лицемъ блышить; то семинаристы не вулицю йшли, а сotались по за дбмками: хто по скалахъ лззѣ — куды кому зручнѣйше. Та вже й позходилисъ, вже й по чарцѣ выпили, що було готового, и заграли, а Антось все нема.

— Та вже й не буде, — каже одинъ.

— Люборадскій щобъ не бувъ тамъ де грають! Та се буде осьме чудо въ свѣтѣ! Та ще-жъ и наша складчина въ нѣго.

— Ге, тымъ то бнъ и не буде! Що-жъ, подумає, и другимъ часомъ зайдемось, коли небудь по сухому.

— Чи такій-же бнъ?! Богъ зна' що выгадуешь! ажъ соромъ слухати. Хиба по собѣ вгадуешь.

— Цьбыте но! — хтось перебивъ.

Стихъ гомонь. Прислухають ся, чути: катеринка грає и багацько дитячихъ голосбвъ кричить: Панъ Люборадскій! Панъ Люборадскій!

— Що се таке? Ходїмъ подивимось!

И рушили гуртомъ, ажъ у дверѣ не потовплять ся. Дивлять ся, іде катеринчикъ самою серединою вулицѣ, мало не по поясъ въ багноцѣ, і приграє маршъ Наполеонбвъ. За нимъ черезъ усю вулицю навпоперекъ ідуть малечи жидки зъ свѣтчками, а по бокахъ вулицѣ то-жъ жидята у дзвѣ лави плашуть въ долонѣ і вee кричать: Панъ Люборадскій! Панъ Люборадскій! А панъ Люборадскій єде собѣ на дрожцѣ, розлѣгъ ся і думає: що, якъ бы се Галя знала? Чи похвалила-бѣ? — Тай смѣють ся, ажъ за боки беруть ся, а бнъ дотхавъ ажъ підь порбгъ: — Знесть мене! — гукнувъ. Кинулись жидки і знесли їго на рукахъ ажъ до хати. И вино знесли, і горїхи, і все, чого накупивъ бнъ на закуску. Взяли плату і розбійшли ся. А Антось каже: одинъ тому часъ, що батько въ плахтѣ! Другій разъ у богословію не по-промуютъ.

Перевелись теперъ такій штуки въ семинаріяхъ, перевелись Люборадскій, та не перевелись другій. Душа по-

куды, рѣжій штуки вытворяє. Гляньте на семинариста! Заплѣснѣле, змарнѣле, залякане, обличе ему пбене, мертвение, и житя не житя, а наче повинність. И самъ не знает, чого свѣтомъ нудить. Душѣ поспытати-бъ! та не скаже, бо не привычна правду выкаузувати, а все выхилиасомъ та выкрутасомъ, щобъ поминути капканы.

— Остання промоція, братя! — пбшовъ даль Антосьо зъ чаркою въ рукахъ. — Выбачайте, что подурѣвъ трохи. По чѣмъ же й молодой вѣкъ згадаємъ? по инспекторскихъ штукахъ? по професорской лайцѣ? по ректорскому гуку? чи по архіерайской грѣзѣ? Тблъки й нашого, что до куны збдемось та награємось, ще й пбгулявши! На селаахъ, паны братя, за плугомъ та за цѣ помъ та за злиднями все бдлеть. Дай же намъ Боже благополучно дбждати кбнця курсу, та ще й тодѣ збдись! Ой гоя, гоя! въ останній разъ!

— Дай Боже щасливо! — гукнули решта. Антосьо за симъ выхиливъ чарку, а решта на вівать ему рѣзнули на всѣ инструменты.

Пбшла чарка зъ рукъ въ руки, вівать за віватомъ, а нбчъ не стонть, иде, не оглядаеть ся, бо часъ не жде на насъ. Иде нбчъ, гуляютъ хлоцѣ, а по небѣ мѣсяцъ пльве, то за хмару заховаеть ся, то визирне, то зновъ заховаеть ся, мовь соромязлива дѣвчина рукавомъ закрываєтъ ся. По горахъ ще шумѣло бдь вчорашиго дошу и скалы ерѣбломъ съяли проти мѣсяця, що зъ горами и зо всѣмъ небомъ купавъ ся у Смотричѣ, гойдаючись по хвиляхъ; хвилѣ хлюпотять ся у берѣгъ, и плескѣтъ чути, и луна разходить ся, и мовь бы смѣхъ та реготъ обзываєтъ ся. А въ скалахъ куницѣ кричатъ, мячать... Минула нбчъ, що й не оглянулись, и сонечко пбдохнилось та такъ привѣтливо поглядає на сполосканый городъ, зъ землѣ бдпарь иде, по горахъ якъ брилянты самоцвѣтній роса бринить та мигонить. Сказавъ бы — весна, якъ бы де спѣвочу птицу чути, а то хиба горобѣчъ чиргиаютъ лѣтаючи по надѣ Смотричемъ, та де-не-де ворона каркне. Минула нбчъ, и друга не забарилась. Пришли хлоцѣ въ класъ, приходитъ инспекторъ и давай вилѣчувати, хто бувъ, хто пивъ, хто гравъ, и каже: або самъ выключайтесь, або посключаемо. Ще-же спискѣвъ не бдсылали.

На сю мову встава Антосьо тай каже: — Та що се выдумали? Доки вамъ тыхъ наушникѣвъ слухати а намъ терпѣти черезъ нихъ? Годѣ вже! Ходѣмъ, братя, до ректора, скажемо, що отецъ инспекторъ лѣзе въ очи якъ туманъ, що черезъ его выплодкѣвъ-донощикѣвъ намъ просвѣту нема!

Ректоръ и инспекторъ въ семинаряхъ звичаємъ жијути якъ кѣтъ зъ собакою, то треба тблъки вмѣти, щобъ зъ ихъ сварки корыстати. Семинаристѣвъ же не вчити на сї штуки. Отъ и знявъ весь класъ богословія мовчки, и рушили до порога.

— Куды вы? — гукнувъ инспекторъ.

— Годѣ вже намъ терпѣти! — озвавъ Люборадскій, — вже-свите вѣльись намъ до живыхъ печѣнокъ.

— Люборадскій! — почавъ той, — ты за всѣхъ говоришъ, за все й бдповѣдати-мешь! Бунтуешь другихъ, а на тобѣ все покошитъ ся!

Та нѣ Антосьо нѣ решта, що йшли зъ класа, то за тупотне то за чимъ другимъ не чули, що говоривъ инспекторъ, высотались зъ класа. Оставилъ тблъки инспекторъ та донощики.

— Правду ты доносивъ? — пытає инспекторъ Робусиньского.

— Правду, отецъ инспекторъ, тблъки не выдавайтє мене! — каже Робусиньский.

— Нѣ, коли на те пбшло, то мусиши доказувати.

— Вы-же нѣколи сїго не потребували, то й теперъ нехай такъ оббідеть ся!

— Не знаю! — сказавъ инспекторъ ходячи по класѣ. А тѣ сатають ся зъ семинарії.

— Куды вы? — пытає философъ высунувши голову въ дверѣ.

— До ректора! — ревне богословъ и лишь племіча здвигне.

— Чого до ректора?

— Семинарія, бачте, замотыличилась, треба пбдчи-стити.

— Донощики? — зъ радостю пбдохнивъ философъ, а богословъ зъ подбною миною бдказує: еге!

— Гей, господѣ, донощикѣвъ сключати-муть! — гукнувъ философъ у своїмъ класѣ.

Заревла философія, забуркотала и подала у реторику. И ся озвалась. Радѣють усѣ, хиба той мовчавъ, въ кого сумлѣнія шамряло, бо трясеть ся, що й ему може доведеть ся. А инспекторъ вийшовъ зъ богословії, ходить по сїнцяхъ та бороду грызе та гонить на колѣна винного й невинного, аби злбть збгнати. Не довго ректоръ державъ у себе супликаторбъ, а все-же професоры позходилисъ; то нѣхто не зновъ, що сказавъ ректоръ. А бйт про все довѣдавши бдустивъ богослововъ і самъ якъ не въ слѣдъ за ними пбшовъ у правленіє.

Затопотѣли богословы сїнцями йдучи, а професоры й пытають: що се?

— Та ходили скаржитись ректорови на инспектора за донощикѣвъ.

Були такій, що осмѣхнулись, та й такій знайшлисъ, що пбслиали довѣдатись, що сказавъ ректоръ.

— У правленіє пбшовъ — кажуть.

— За чимъ?

— Не знаю.

Се дѣялось въ девятой годинѣ, а якъ по десятой задзвонили на перемѣнку, входить письмоводитель у богословію и гукає: Робусиньскій! въ правленіє! озьмешъ свидетельство!

— Панове! проводы! — гукнувъ Люборадскій.

Загуркотѣла богословія, стали въ двѣ лавы бдь стола до порога и кричатъ: вонъ, прѣсна душа! вонъ! А Робусиньскій лишь окомъ выблыхну.

— Хто дужчій, пбдь пахвы его! — гукнувъ хтось.

Оддѣлисъ зъ гурту два, що и ведмедя побороли-бъ, зближають ся до Робусиньского, и одинъ за вуха, другій за чуба тай вытягли зъ парты и повели нога за ногою мѣжъ лавами самою серединою. Що зробить Робусиньскій ступень, то его трахъ! трахъ! по шияцѣ; що другій ступень зробить, то й звовъ два ошийники возвиме. Втѣкъ бы або вихитрувавъ, та за вуха держать цупко и чубъ ажъ трѣщить. Такъ випровадили донощикѣа ажъ до порога, що за кождымъ ступнѣмъ бравъ по парѣ ошийниковъ, а тамъ тѣ два, що вели, дали ще по одному, що ажъ носомъ запоровъ у сїнцѣ. Тутъ стояли вже готовій философы і пбдохнили єго зновъ у двѣ лавы. Робусиньскій думавъ бдстражати, глянувъ зъ погордою и гукнувъ: Зась, свиніта! Философы оббідвались смѣхомъ та раба божого за руки. Плюнувъ Робусиньскій въ очи тымъ, що схопили єго, и ще гбрше роздратувавъ.

— Братья, — гукнувъ хтось, — ще й плюйте!

За симъ словомъ рушили и коженъ въ шию, та-
ще й въ очи плюю. Обливованого, обгидженого философы
подали ретарвъ. Мѣжъ сими велетнѣвъ не знайшлось,
то философы прислужились: повели й черезъ реторику
и другій бдѣль философи. Реторы то ще якъ бы и дѣт-
вора. Сѣ вже не били, а штовхали, щипали, шарпали,
якъ те цущена, що кусъ! тай вѣѣко.

Такъ выпровадили донощика ажъ за класы, заеви-
стали, закишали и розбѣшились по своихъ мѣсяцяхъ, и
коженъ понѣсъ у серцѣ несказану радость, коженъ хва-
ливсь: якъ я ему, то нѣхто такъ!

— А я! я ось якъ! дивись, ажъ кулакъ червоный!

Ночь усю семинарія торжествувала, бо збули сыни-
ка, а котрѣ зостались, то притихли, якъ жабы передъ
дощемъ, нѣ крюкне. Оставсь инспекторъ якъ на леду,
а Люборадскій наживъ у нѣму не примиримого ворога.
Не спрашуве его инспекторъ, не говорить до него, а
въ „вѣдомостяхъ“ мараа тай мараа, и архирееви наго-
воривъ на него сѣмъ мѣхѣвъ горѣхѣвъ. До вакації опи-
нивсь Антосьо ажъ въ кѣнцѣ второго разряду; та
бувъ ще той же ректоръ, то бѣнъ и каже: чортъ его
бери! Хиба я за-для разряду вчусъ?

За колотнечкою то-що Антосьо не гараздъ и розвѣ-
дувавсь, чого то приїздили люде зъ Солодькѣвъ, а опѣ-
сли, за що то Тымоху затаскали въ монастырь, та ще й
на девять мѣсяцівъ. А Орися зъ того очутилась неначе
вдовицею.

— Слава Богу, що такъ сталоось, — сказала мати
выпровадивши зятя за ворота, — принаймѣ синяки по-
ходять на твоїмъ тѣлѣ.

Орися збѣхнула на сю мову, а слова не має: єй
и сумно було и весело, и жаль и радісно. Таке й у голо-
ловѣ не змѣщається ся, а не то, щобъ єго однімъ сло-
вомъ вимовити.

Все пішло на другій ладъ посля Тымохи, и въ той
хатѣ, де только бились та плакали, зновъ веселенько
стало. Вже нѣхто нечувъ грбзного поклику Тымохи, а
всѣ ласкаве слово панѣ-матки Люборадскої, якъ и въ
щасливу добу. Незабаромъ Орися похорошѣла якъ ягод-
очка, ходила якъ здрочка, покачувалась якъ квѣточка.

— Господи, Господи! — заговорила мати дивля-
чись на си красу, — Господи, Господи! Покйній тату-
нью розказували було (зъ якихось книжокъ вчитывали),
що въ пеклѣ душка висмажить ся, вишкварить ся, що
вже й муки до неї не пристають. Тодѣ й виймутъ євъ
зъ отню, викинуть на вѣтеръ; обвѣ нещасливу, и она
зновъ бдїде, тѣла набереть ся та краси. Отъ тодѣ и
зновъ у жаръ євъ. Якъ дивлюсь на тебе, моя донечко,
то такъ і згадую пекельний душѣ, бо й зъ тобою такъ.
Засклѣла-сь була, замлѣла, що вже й болѣ не чула; дум-
алось, що й такъ нѣчого. Тодѣ дали троха побѣги, виз-
волили зъ пекла; бджила-сь, краси набралась, щобъ школ-
кѣйше було, якъ пекло вернеть ся.

— Боже, Боже! — почала Орися крбзъ слозы, —
або єго прийми зъ сїо свѣта, або менѣ вѣку вкороти.

— Е, доню! — озвалась мати, — не роби сїо! Покйній тату-
нью розказують було (все зъ якихось книжокъ вчитывали),
що женський душѣ скакати-муть у пекло,
якъ искри зъ кремнїя бдь доброго кресила. Онъ що!
Остерегай ся! Всѣ напасти зъ божои волѣ, не дарма й
читають вѣнчуючи: мужъ глава жени. Може ты за батька
покутуешь, або на самбѣ тяжкїй грѣхъ лежить, то Богъ
и карас на сїмъ свѣту, щобъ на тѣмъ у пекло не за-
судити.

— Та чиє-жъ пекло горше, якъ зъ кацапомъ жи-
ти! — промовила Орися, і покотились слозы якъ горохъ.
Сынокъ си, Фона, й собѣ въ сльозы; Орися его
гамує, а стара каже: — Въ письмѣ святомъ написано,
що тамъ буде плач и скрежеть зубовъ и таке, що і въ
голову не забродило, і въ серце не заходило. Претер-
пївый же до кѣнця, — додала хрестячись, — той спа-
сенъ будеть.

Орися засмѣялась, а далѣ ажъ зареготалась. Мати
подумала, що зъ неї, тай каже: — Смѣшъ ся, донечко,
а воно стотне такъ въ письмѣ святомъ написано! И по-
кйній тату-нь та-же було розказують.

— Та я, мамуню, не зъ васъ, — озвалась Орися. —
То згадала ту бабу, що плакала сердь села, якъ по-
чула въ церквѣ, що на тѣмъ свѣту буде плач и скр-
ежеть зубовъ. „Чимъ же я, каже, скреготати-му, коли
въ мене не то зуба, жадненько пенька нема! Хочь бы
тобѣ одинъ на смѣхъ оставъ ся!“

Стара й собѣ засмѣялась. А Антосьо саме тодѣ си-
дѣвъ собѣ въ Камянцѣ надувши ся та згадувавъ свою
Галочку і радївъ зъ другими, що збулись Робусинь-
ского, а далѣ почавъ молитись.

— Господи милосерный, — каже, — вже помогъ
сїи менѣ збути Робусиньского, поможи-жъ іще збути
и семинарії! Доки жити-му, дякувати-му. Ты любовь
сїи і свобода, прости-жъ і мене! Зведи мене, нового
Ізраїля, ізъ сїо нового Єгипта! Потопи сїихъ новихъ
фараонівъ въ тыхъ слозахъ, Господи милосерный, що
они вищдили зъ очей вдовичихъ та сиротскихъ, бать-
кѣвскихъ та материньскихъ, і не тайно, сердь ночи,
а явно! Боже м旣 милостивый! На що ти держишъ
на свѣту отсихъ, по закону беззаконія творящихъ?

(Конець буде.)

СЛАВЯНЬЩИНА.

Часомъ здається ся, що я бачу,
Якъ ясна, свѣтла наче зоря
Зъ свѣтючимъ окомъ, зъ яснимъ личкомъ
Неначе тихе личко моря
Стоить безжурна і розкбшна
Спокйна серцемъ і душою —
А довѣрь Невъ свѣтло миру
І свѣтъ чоломъ бѣ передъ Нею.

Часомъ здається ся, що я бачу,
Якъ на престолѣ зъ самоцвѣту
Она сидить немовъ цариця
І велить права цѣлому свѣту.
Якъ євъ слово мовъ вроцистый
Гомбнъ лицарскихъ трубъ лунає,
Якъ патріаршимъ вна закономъ
Мовъ правда въ правдѣ процвітає.

Часомъ здається ся, що вертають
Минувшій хвиль супокою...
Якъ довѣрь Невъ братъ до брата
Хиливсь любовю пресвятою.
Якъ вна одна була, всїмъ мати
Дѣтей усїхъ згорнувші к' груди
Спѣвали имѧ святий, великий:
„Надъ нашу жизнъ чия-жъ ще буде?“

Такъ иѣ, дарма, — бо сонъ миас
И дѣйстїсть лишь встає бездушна;
Одъ Ней звукъ глухій лунае
И наче зве: „дивись! послушна
Оковамъ, мукамъ я днесъ иниша...
Я не така, якъ перше була
Я кровю вся навекрбъ вже спыла
Краса моя давно минула.
Я пбмвртва у мукахъ мл҃ю...
Любовь дѣтей? се згадка млава!
Мѣжъ иими рать, вражда домашна
По щастя дніахъ лишилась слава.
И кровь и кровь и ъдѣ страшива
И жизнь моя: пятно недолъ!“...

Славянищно! се ты така!
Тобѣ-жъ не жаль давної волѣ?

B. I. Маслякъ.

ЗАКАЗАНІЙ ЯБЛОКА.

Бодай тебе, пань-матко Ево,
Та за цѣкавбѣсть за твою!
По що ты яблоко рушала,
Сли добре такъ жилое въ раю!

А то дивись, теперъ на лихо,
Якъ ты и твѣй старый Адамъ,
Такї мы всѣ на те цѣкаві,
Що тыкати не кажутъ намъ.

Та ще то вамъ нѣщо несталось,
Широкій свѣтъ бувъ вашъ кругомъ;
Намъ за цѣкавбѣсть на сѣмъ свѣтѣ
Кутка найти не можъ часомъ.

КОРОТКА ІСТОРІЯ ЛІТЕРАТУРЫ РУСКОЇ.

Написавъ Омеляній Огоновскій.

ПЕРІОДЪ ЧЕТВЕРТЫЙ.

(Дальше.)

7. Симеонъ Полоцкій¹⁾. Про жите сего грамотѣя до переселенія въ Москву майже нѣчого не знаемо. На прбзвище звавъ ся бнъ Петровскимъ, а бдѣ города Полоцка, зъ-бдѣ прибувъ у столицу московску, названо его Полоцкимъ. Мабуть родивъ ся въ 1628. р. и вчivъ ся въ коллегії Кіївской пбдѣ проводомъ Лазаря Барановича. Одпсля навѣстивъ деякій польскій школы и вернувшись въ Бѣлорусь до своиї батьквщины, постригъ ся въ черцѣ. Царь Олексій Михайловичъ познакомивъ ся зъ нимъ въ Полоцку при походѣ на Лиѳляндію. Полю-

¹⁾ Про Симеона Полоцкого пишемо тутъ дещо изъ-за того, що бувъ Бѣлорусомъ, а бѣлорущина уважає ся нарвчіемъ мовы (малорускимъ). — Его литературу дѣяльнѣсть оцѣнивъ хорошо Микола Костомаровъ („Русская історія въ жизнеописаніяхъ...“, Т. II., стор. 396—420).

бивши Симеона за его ученоѣсть, склонивъ его царь поѣхати въ Москву. Въ 1664. р. молодой чернецъ прибувъ дѣйстїсто въ той городъ и оселивъ ся въ Спасскому монастырѣ зъ свою челядію. Ему казали давати зъ царскаго двора харчъ и ишпій прожитокъ, а по-за-якъ въ дворѣ часто забували додержувати обѣтницѣ, то Полоцкій бувъ неразъ приневоленый, просити царя, щобъ ему выдавано тес, що до житя було потрѣбнимъ. Кромъ прожитку для себе и для своиї челяди просивъ такожъ, щобъ ему выдавали дрова на зимову етудѣнь и обрѣкъ для его коній. Такъ отже безъ перестанку нагадувавъ про себе на дворѣ, кланявъ ся цареви, писавъ похвальній вѣршъ, и добивъ ся такої ласки, що ставъ учителемъ царевица Федора (1672).

Полоцкій зашептивъ въ Москвѣ проєвѣту захѣдної Европы, познакомивъ отже сѣ зъ схолястерію и драматичными мистеріями. Вже передше переселивъ ся въ Москву зъ Кієва Епифаній Славинецкій, и шаривъ свѣтло науки въ городѣ, де майже нѣякої не було проєвѣты¹⁾. За проводомъ Славинецкого перешли въ Москву ще ишпій ученій Українцѣ, лишаючи свою батьквщину, зруйновану вѣйною домовою и нападами сусѣднихъ вороговъ.

Полоцкій зналъ литературу польску и залюбки читавъ поезії Миколы Рея та Яна Кохановскаго. На дворѣ царскому вдѣявъ бнъ справдѣшній переворотъ въ давніомъ неподвижнѣмъ церемоніялѣ и зъ царѣвною Софію бавивъ ся поезію та религійними драмами въ невеселомъ Кремлі, не зважаючи на тес, що патріархъ Іоакимъ пбдоэрѣвавъ въ нѣмъ прихильника езунтвъ. Полоцкій прибавивъ собѣ ласку царску, не боявъ ся патріарха, хочь той его клявъ-проклинавъ и заказавъ ему въ церквѣ проповѣдати²⁾. Ба, Полоцкій намовлявъ царя

¹⁾ Епифаній Славинецкій бувъ першимъ ученымъ Українцемъ, що побѣ сполученія України зъ Москвою переселивъ ся въ столице царску. Онъ бувъ спершу черцемъ брацкого монастыря въ Кіевѣ. Московскій бояринъ Федоръ Михайловичъ Ртищевъ спонукавъ его и деякіихъ іншихъ черцѣвъ покинути Кіевъ и занести въ Москву свѣтло науки. Епифаній бувъ мужъ класично образованый и визначувавъ ся вдачею велими симпатичною. Тому-то полюбивъ его патріархъ Никонъ и хбснувавъ ся его радою при справлении книжъ церковныхъ. Навпередъ переложивъ бнъ творы декотрхъ святыхъ отцѣвъ; надруковано-жъ сї переклади въ Москвѣ 1664. и 1665. року. Одпсля переклавъ зъ тексту грекого правила апостольскїй, правила вселенськихъ и мѣсцевыхъ соборовъ, Номоканонъ Фотія, Космографію та й переводивъ дещо зъ текстовъ латинськихъ. Всѣ тѣ переклады остають ся доси въ рукописи. Славинецкій зладивъ бдтакъ „Полный Лексиконъ греко-славено-латинскій“ и „Филологический Лексиконъ“. Вт сѣмъ другомъ лексиконъ зобразивъ бнъ одвѣтній мѣсяцъ зъ грекихъ отцѣвъ церковныхъ для поясненія св. письма. А вже-жъ і тыхъ лексиконѣвъ доси не надруковано. Не видано такожъ его проповѣдій, котрій мають прикмету ученыхъ диссертаций. Славинецкій займавъ ся такожъ новымъ перекладомъ Біблії та вспѣвъ перевести только „Пятничніє“ и Новый Завѣтъ. Вт Москвѣ живъ бнъ двадцять лѣтъ: спершу сидѣвъ въ Преображенській Пустыні, де вчинивъ дѣтей; одпсля царь поставилъ его головнымъ справщикомъ московской друкарнї, а наконецъ патріархъ Никонъ перевѣвъ его въ Чудовъ монастырь, де ставъ учителемъ въ школѣ патріаршой. Онъ умеръ въ 1675. р.

²⁾ Полоцкій ставъ першій въ Москвѣ говорити въ церквѣ своиї проповѣдї, идуши въ сїй справѣ слѣдомъ за українськими священиками, котрій своимъ землякамъ звѣщали слово Боже зъ-памяти. Патріархови Іоакимови не подобалася така новбстъ: въ московскихъ бо церквахъ вольно було читати народови такї науки, що були вибрани зъ творовъ Златоустого й іншихъ Отцѣвъ и котрій видано пбдѣ доглядомъ патріарховъ та духовного собора.

Федора Олексѣвича, установити въ царствѣ московскѣмъ четырохъ патріархбвъ, перенести патріарха Іоакима въ Новгородъ, а патріарха Никона, котрого въ 1667. р. скинено зъ престола, поставить въ Москвѣ Паню¹⁾). — Онъ умеръ 25. серпня 1680. р.

У Полоцкого не было творчого духа, не было и глубокой науки, якою бѣзначавъ ся Славненецкій, однакже зналъ бѣзъ богато и бувъ неначе ходячою енциклопедією. Проте ѹ его письменній творы не мають великои стойности литературнои, хочь авторъ намагавъ ся надати имъ прикмету великои учености.

Изъ творбвъ Полоцкого напечатано лишь в книгу. Важнѣшими суть отъ-сї:

1. „Жезлъ правленія, утвержденія, наказанія и казненія“. Москва 1668. (in folio, 4 + 151 карт.). Се есть книга полемична, писана противъ роскольниковъ²⁾.

2. „Обльзъ духовныи“. Москва 1676. (выпущено въ свѣтъ 1681. р., — fol. 2 + 20 + 688 карт.). Се есть зборникъ проповѣдій на всѣ недѣлѣ въ роцѣ и на свята подвижній. Царь Федоръ Олексѣвичъ выславъ сю книгу въ даръ Гизельowi, Барановичеви, архимандриту Варлаамови Ясinskyому и гетьманови Иванови Самойловичу.

3. „Вечеря духовная“. Москва 1683. (fol. 1 + 10 + 522 + 182 карт.). Въ сѣмъ зборнику находяться проповѣди на свята неподвижній Господскій и Богородичній, на празники деякіхъ святыхъ и такожъ науки на всякий случаѣ.

Оба тѣ зборники проповѣдій, Обльзъ духовный и Вечерю духовную, осудивъ патріархъ Іоакимъ, уважающи ихъ книгами „новоторвными“. Проповѣди Полоцкого повнѣ холистичнаго пустословія, одѣвѣто реторичнѣмъ вымогамъ того часу³⁾. Въ одной изъ проповѣдій на Рѣздво Христове именемъ вселенскіхъ патріархбвъ, що зѣхвались тогдѣ въ Москвѣ, авертае ся авторъ до царя зъ просьбою, щобъ заводивъ школы грекскій, славянскій та іншій, щобъ збиравъ „спудеовъ“ (студентовъ), глядѣвъ добрыхъ учителївъ и стараувъ ся всѣхъ „честьми поощрить на трудолюбіе“. Въ зборнику „Вечеря духовная“ важнѣ суть „поученія противъ суетвій“. Полоцкій нерадо поглядае на всякий народній игрища, въ которыхъ добавачае останки колишнього поганства; такъ дорѣкае бѣзъ скаканю че-резъ огнь и осуждае якісъ гайданки, що звались „рѣли“ (по-украински „релі“).

4. „Псалтыри и романтывориа“. Москва 1680. (fol. 9 + 139 + 18 карт.). Видячи, що на Руси залюбки читаво польску псалтырь въ перекладѣ Яна Кохановскаго, Полоцкій зложивъ псалтымы Давидовѣ силябичными

¹⁾ „Словарь историческій о бывшихъ въ Россіи писателяхъ духовного чина гр.-рос. церкви“. Томъ II. С.-Петерб. 1827., стор. 218.

²⁾ Секта роскольниковъ сягасъ своимъ зачаткомъ до часеѣ Никона. Коли сей энергичный патріархъ около 1660. р. подававъ церквамъ исправленій, новій книги, а велѣвъ обдирати старій книги богослужебній, котрѣ зъ тымою похвосткою выпечатано за патріарха Іосифа, то часть православнаго духовенства заворушиласъ противъ такои новости и разнстила мѣжъ народомъ туго вѣстъ, що Никонъ есть еретикомъ. Головными речниками росколу церковного були священики Лазарь и Микита Пустосвѧтъ. Противъ нихъ выступинъ Полоцкій въ свой полемичній книзѣ „Жезлъ правленія“. Вже въ XVII. вѣцѣ подѣлились роскольники на Поповцѣвъ и Безопоповцѣвъ, а опосля роздробились въ богато иншихъ сектъ.

³⁾ Въ проповѣди на Рѣздво Христове Полоцкій каже мѣжъ іншимъ отъ-се: Слово стало плотю, а плотъ трава, бо сказано: человѣкъ яко трава. Такъ отже Христостъ, родивши и ставши человѣкомъ, ставъ травою, „да мы скоты ту траву, то сѣно духовное ядуще отъ внутрь таимаго въ немъ слова воспрінемемъ слово совершенное или разумъ“. (Порѣви. „Русск. истор. въ жизнеопис. ея глави. дѣят.“ И. Костомарова, т. II., С.-Петерб. 1886; стор. 407).

вѣршами въ мовѣ церковно-славянскѣй¹⁾), думаючи, що бдверне своихъ землякбвъ бдь читаня твору чужого. Свѣй перекладъ призначивъ бнъ на те, щобъ православній христіане читали або спѣвали псальмы дома, и тому-то до поодинокихъ псальмбвъ приложивъ такожъ иоты. Хоча сей перекладъ псальмбвъ уважає ся слабымъ переспѣвомъ псалтыри Давидовои, то въ XVII. и XVIII. вѣцѣ любувались нимъ люде письменній, ба и славный Домонесовъ, творецъ литературного языка россійскаго, читавъ радо сей поетичній творъ Полоцкого.

Межи тими творами Полоцкого, що доси остаются ся въ рукописи, вызначаються ся слѣдуючї:

1. „Вѣнецъ въ прѣ кавологіческія, на основаніи символа святыхъ апостолъ изъ различныхъ цѣльзовъ богословскихъ и прочихъ соплатеній“. Полоцкій упльвъ сей вѣнецъ въ 1670. р., але патріархъ Іоакимъ знищивъ всю красу словесныхъ его цвѣтвъ. Той строгий інквизиторъ, що проявлявъ письменній творы Ставровецкаго, Петра Могилы, Гизеля, Барановича, Галятовскаго и і., осудивъ такожъ „Вѣнецъ вѣры“ Полоцкого и про-те авторъ не мбгъ сенї свои книги выпечатати. Въ сѣмъ творѣ выложивъ бнъ въ системѣ догматику церкви православной и заявивъ наклонь до діялективныхъ выкрутасовъ, завдаючи читателямъ мѣжъ іншими ось-такї пытанія: „Чому Христосъ родивъ ся въ мѣсяци грудню?“ „Чи мбгъ Христосъ говорить заразъ по своїмъ рбздвѣ?“ „Чому Іисуса пригвоздили до хреста чотирма, а не трома гвоздями?“ и т. і. Полоцкій писавъ богато про сотворене свѣта, про грѣховный упадокъ человѣка и про конецъ свѣта. Онъ думавъ, що Адамъ зъ Евою жили въ раю только три години, и що о шестої годинѣ згрѣшили; тому І Спасителя роспято на хрестѣ о годинѣ шестої. Одтакъ автора займавъ велими антихристъ, котрый, по его думцѣ, при кінцѣ свѣта въ Вавилонѣ царствува буде три роки зъ половиною. Страшный судъ оббуде ся въ Йосафатовѣй долинѣ коло Єрусалима пбдъ горою Єлеоньскою. Та зновъ насувавъ ся ему пытаніе: „Якъ же зможе помѣститися тактъ богато воскресшихъ людей на такомъ маломъ просторѣ?“ Полоцкій рѣшає й се пытаніе, кажучи, що часть судженыхъ стояти буде на воздухѣ верствами однай надъ другими, а низшій на землі, изъ-за чого всѣ въ тѣй долинѣ помѣстяться.

2. „Катихизисъ или вопросы и отвѣты катехетическихъ о вѣрѣ христіянской, надеждѣ и любви“. Авторъ написавъ сю книгу въ 1671. р. и за євой трудъ дждждавъ ся проклятства патріаршого. Онъ говорить тутт про всѣлякѣ забобони своихъ землякбвъ; они бо держали у себе и носили на собѣ рбжнї карточки, уважаючи ихъ лѣкомъ противъ горячкі та іншихъ недугъ. Полоцкій называє забобономъ тогдѣшнїй звичай ворожити щасте або нещасте изъ стрѣчи зъ деякими людьми або звѣрятами. При четверт旣 заповѣди замѣчає, що паны тратять цѣлій днѣ на ловахъ, що ихъ жены и дочки гайннують цѣлій ранокъ на марну прикрасу свого тѣла, що ремѣсанки проводять днѣ святочнї въ піаніствѣ. Особливо дорѣкае танцямъ, звичайнї забавѣ простого люду въ свята

¹⁾ Порѣви. перекладъ псальма 90.:

„Іже въ помощи Вишниаго вручится,
Въ кровѣ небеснаго Бога водворится;
Господу речеть: Заступникъ мой еси,
Ты ми надежда, живый на небеси.
Онъ мя изъ свѣти лояніихъ избавить,
Слово матежно далече отставитъ;
Плещма своими будеть осѣяніи,
Крилы своими отъ бѣдъ защищати...“

и каже, що сеся забава взяла починъ одь бѣса, бо биъ привыкъ вертѣти ся кругомъ, и т. и.

3. *Риємологіонъ* або *Стихословъ*. Се есть зббрникъ стиховъ похвальныхъ, привѣтствъ, епистоль и пѣсень на празники. Мѣжъ сими стихотворами находитъ ся панегірикъ цареви Олексѣеви Михайловичу подъ заголовкомъ: „Орелъ россійскій въ солнцѣ представлений“. Найважнѣйшъ суть однакже двѣ религійні драмы, а то одна комедія „о блудномъ сыне“, и одна трагедія „о Навуходоносорѣ“, о тельцѣ златомъ и о трехъ отрокахъ въ пещи“¹⁾). Цѣлу книгу, обѣймаючу 95 статей, присвятивъ Полоцкій цареви Олексѣеви, однакже не встигъ си выпечатати.

4. „Верто градъ много цепъныи, пользы ради душевныхъ православныхъ Христіанъ насажденный“). Се есть зббрникъ моральнихъ стихотворовъ, зложенный авторомъ въ 1678. роцѣ. Въ загалѣ заявивъ Полоцкій майже таку пристрасть ко вѣршованю, яка була у Барановича; только-жъ у Полоцкого не було таланту до поезії, мѣжъ-тымъ коли поетичні творы Барановича вызначувались гуморомъ и легкостію въ римованю²⁾.

8. *Дмитро Туптало Ростовскій*³⁾). Онъ родивъ ся въ мѣсточку Макаровѣ, 50 верстовъ бѣдь Кієва, правобочь Днѣпра въ мѣсяци грудню 1651. р. Въ хрешеню названо его Даниломъ. Отецъ его, Сава Григоровичъ Туптало, бувъ сотникомъ козацкимъ и въ довгѣй своїй 103-лѣтній жизни бачивъ всѣ важнѣйші подѣї въ исторії розвою козацтва. Свого сына Данила выховувавъ Сава бѣрежливо, а коли изъ-за вѣйни домовои трудно було спокойно вчитись, то отецъ велѣвъ 17-лѣтному сынови вступити въ Кирилловскій монастырь (1668), де биъ постригъ ся въ черцѣ и принялъ имѧ Дмитра. Въ 24. роцѣ житя (1675) въ Густинському монастырѣ Барановичъ посвятивъ его на іеромонаха. Вже тогдѣ бувъ Дмитро знаменитымъ проповѣдникомъ и про-те запрошувано его на-переїмы въ рбжнѣй мѣста Литви, Бѣлоруси и України, щобъ въ часѣ усобиць здвигавъ примученыхъ людей зъ недолѣ словомъ Божимъ.

Гетьманъ Самойловичъ намовивъ его осѣсти въ Батуринѣ, де небавомъ поставлено его игуменомъ. Барановичъ полюбивши его пожелавъ ему каріеры въ іерархіи сими словами: „Вы звете ся Дмитромъ, и тому бажаю

¹⁾ Гляди статью: „Литература религійно-драматична“.

²⁾ Въ вѣршахъ своихъ высказавъ Полоцкій мѣжъ іншими правилами такоже тогданий поглядъ на выховане дѣтей:

„Плевели оть пшеницы жезль твердь отбиваєтъ,
Розга буйство изъ сердецъ дѣтскихъ проганяєтъ.
Родителямъ древній жезль буди на чада,
Да не страждуть желѣзна отъ судіи града.
Уне въ дому древнімъ въ дѣтствѣ оны бити,
Неже возросшихъ градскимъ желѣзомъ казнити.
Моісей донележе жезль въ руцѣ си держаше,
Нечто ино, точікъ жезль древній бише;
Егда же поверже, въ змія превратися,
Даже и Моісей его зѣло устрашился:
Тако аще на чада жезль въ рукахъ бываетъ
Отчихъ, наказанія жезль онъ пребываєтъ,
Не могущи умертвiti. Аще же пустится
Изъ руку, тогда въ змія лята претворится;
Абіе бо ко грѣхомъ чада си склоняютъ
И тѣми уязвленіи бывше умираютъ“.

(Порбн. „Історія Россіи съ древнѣйшихъ временъ“. Сочиненіе С. Соловьева. Томъ XIII. Издание второе. Москва 1870; стр. 182. 183.).

³⁾ Про литературу дѣяльности Дмитра Ростовского гляди статью Костомарова п. з. „Ростовскій митрополитъ Димитрій Туптало“ („Русская історія въ жизнеописаніяхъ...“, стор. 519—536.).

вамъ не только игуменства, але и митры. Нехай Дмитро дѣстане митру⁴⁾). А вже-жъ слѣдуючого року покинувъ Дмитро игуменство и пѣшовъ въ Кіївско-печерску Лавру, де его радо принялъ архимандритъ Варлаамъ Ясинський. Тутъ ставъ Туптало укладати зббрникъ Житій Святыхъ, се-бѣ-то „Четій-Минея“⁵⁾). Написавши одну четвертину своихъ Миней просивъ биъ благословенія у патріарха Іоакима на печатане. Не могучи же дѣждатись того благословенія, Дмитро бѣдавъ свои Минеи въ друкарю печерской Лавры (1689). Сесю першу книгу Миней Лавра присвятила царямъ Иванови и Петрови Олексѣевичамъ и царївнѣ Софія Олексѣївнѣ. Патріархъ дѣзнавшись про ту самоволю черця ставъ ему дорѣката и домагавъ ся перепечатаня деякихъ мѣсцъ, та й заказавъ дальше печатати Минеи безъ его дозволу. Але Дмитро, пѣхавши въ Москву, умѣть подобатись Іоакимови, который уже позволивъ ему довести дѣло до конца. Повернувшись на Україну, Дмитро писавъ дальше Житія Святыхъ, и бѣдакъ наслѣдникъ Іоакима, патріархъ Адріянъ, не только не спинявъ печатаня, але поставивши Кіївскимъ митрополитомъ печерского архимандрита, Варлаама Ясинського, просивъ его, щобъ підпомагавъ Дмитра въ его великомъ трудѣ. Опосля бувъ Туптало игуменомъ въ Глуховскому монастырѣ (1694), а наслѣдникъ Барановича, Іванъ Максимовичъ, покликавъ его въ Черниговъ и поставивъ архимандритомъ Блецкого монастыря. Дмитро не перестававъ говорити проповѣди и писати Минеї. Опосля перенесено его въ Новгородско-Сѣверскій Спаскій монастырь и тутъ (1700) скончавъ биъ третю четвертину своихъ Миней.

Опосля царь Петро В. поставилъ Дмитра (1701) митрополитомъ Тобольскимъ на Сибірь; однако ново-именованый архієрей бувъ слабого здоровля, тому тяжко приходилось ему юхати въ далеку пбвибную сторону. Тогдѣ знемагавъ биъ тѣломъ и духомъ. Петро, дѣзнавшись про его турботу, самъ приїхавъ до него, и замѣтивъ, що Дмитро бѣльше сумній, нѣжъ недужный. Дѣзнавши бѣдь него, що биъ боить ся юхати въ Сибірь, и що радь бы вже разъ скончити житеписи Святыхъ, сказавъ ему царь: „Лиши ся въ Москвѣ!“

Такъ отже живъ Дмитро въ Москвѣ, де зближивъ ся до своего земляка Степана Яворскаго, що бувъ тогдѣ „блістательемъ“ (завѣдателемъ) патріаршого престола⁶⁾.

⁴⁾ Въ сихъ шутливыхъ словахъ Барановича бачимо іграшку словъ.

⁵⁾ Четій-Минея, грек. *μητρογ*, означає книгу до читаня (кор. чкт.), розложену по дванацятимъсѧцямъ (грек. *μήν*). Сей тврь зове ся Четімми-Минеями малыми супротивъ Четіхъ-Минеї великихъ, котрій зложивъ московскій митрополитъ Макарій въ XVI. вѣцѣ.

⁶⁾ Степанъ Яворскій родивъ ся 1658. р. у Львовѣ. Коли бувъ дѣтвакомъ, родителѣ его переселились на Україну въ Нѣжинѣ. Учивъ ся бѣдакъ въ Кіевѣ пбда проводомъ Варлаама Ясинського въ печерскому монастырѣ, а потомъ въ Могилянській коллегії. Опосля Ясинській въславивъ Яворскаго на науку до деякихъ польскихъ школъ. Коли вернувшись на Україну, заявивъ талантъ поетичній и одержавъ титулъ „поета laureatus“. Одтаке постригъ ся въ черцѣ и ставъ славнимъ проповѣдникомъ церковнымъ. Въ коллегії, що звалась академію, поставлено его учителемъ и першимъ префектомъ. Въ 1697. р. выбрано его игуменомъ Кіївскаго Миколаївскаго монастыря, а въ 1700. р. митрополитъ Ясинській пбславивъ его въ Москву, де скоро подобавъся цареви Петрови Великому. Въ тѣмъ-самомъ роцѣ поставлено его митрополитомъ Рязанскимъ, а въ 1702. р. іменовано его патріаршимъ администраторомъ, ексаархомъ и „блістательемъ“ патріаршого престола. Тогдѣ бувъ бѣдь такоже протекторомъ славиньско-грецко-латинської академії въ Москвѣ. Свою епархію

Въ сѣчнію 1702. р. царь Петро поставивъ Дмитра митрополитомъ Ростовскимъ. Въ Ростовѣ скобчили биъ свою многолѣтну словесну працю и доживавъ свого вѣку. Послѣдно четвертину Четій-Миней напечатано 1705. року въ печерской Лаврѣ.

Дмитро Ростовскій засновавъ въ Ростовѣ духовну школу або семинарію и велѣвъ студентамъ представляти религійній драмы, якій написавъ на Українѣ. Тою школою займавъ ся биъ по-батьковски и часто подававъ самъ науку „спудсѧмъ“, бо хотѣвъ усунти крайне неудѣтво тамошнього духовенства. Такого доброго, смиренного и ученоаго владыку полюбили въ Московщинѣ люде письменніи и неписьменніи и слухали ради его церковныхъ проповѣдей. Въ духовнѣмъ своємъ завѣщаню, писаномъ два роки передъ смертю, Дмитро выразивъ ся про себе осьтакъ: „Одь бѣснацятого року ажъ близъко до гробу я не збиравъ нѣчого, кромъ книжокъ; у мене не було нѣ золота, нѣ срѣбла, нѣ злишньої одежѣ... Нехай нѣхто не трудить ся глядѣти по менѣ якихъ-небудь складбъ“. Онъ умеръ въ Ростовѣ 27. жовтня 1709. р. въ 58. роцѣ життя. Синодъ признавъ Ростовскаго святымъ (1757), а на новой срѣбнѣй домовинѣ его замѣщено надпись зъ одвѣтнимъ стихомъ Ломоносова. Библіотеку его бослававъ Степанъ Яворскій въ Москву, а власно-ручай рукописи по завѣщаню покойника положено замѣсьць подушки підъ голову мерця въ домовинѣ.

Ростовскій заявивъ велими плѣдни литературну дѣяльність. Его творы суть справдѣ высльдомъ глубокой учености и читаются ся досить плавно, хочь авторъ на-магавъ ся писати языкомъ церковно-славянскімъ. За жития своего выдававъ биъ отъ-сї творы:

1. „Четіи-Минеи“ с. 6. житеписи Святыхъ. Ростовскій выдававъ ихъ въ четырохъ четвертинахъ, а въ дванацяті мѣсячныхъ частяхъ — по числу мѣсяцівъ въ роцѣ. Першу четвертину (на вересень, жовтень и падолистъ) надрукувавъ въ 1689. р. (fol. 10 + 657 карт.); другу четвертину (на грудень, сѣчень и лютый) выдававъ въ 1695. р. (fol. 5 + 765 карт.); третю четвертину (на мартъ, квѣтень и май) зладивъ въ 1700. р. (fol. 1 + 676 карт.), а послѣдно четвертину (на червень, липень и серпень) надрукувавъ въ 1705. р. (fol. 1 + 790 карт.). Всѣ четыри четвертины выпечатано въ Кіївской печерской Лаврѣ. Друге выдане сихъ Миней надруковано такожъ въ Лаврѣ 1711. 1714. 1716. и 1718. р. Трете выдане зъ поправками вышло въ Москвѣ 1759., а четверте опять въ Москвѣ 1767. р. И опбеля неразъ ще печатано тѣ житеписи въ Москвѣ и Кіевѣ.

Четій-Минеи Ростовскаго зовутъ ся малыми супротивъ великихъ Миней, котрій въ XVI. вѣцѣ выдавъ митрополитъ Макарій. Жерелами Миней Дмитровыхъ були: Житія Святыхъ Симеона Метафраста, византійского писателя Х. вѣку, великий Четій-Минеи митрополита Макарія, Дѣянія Святыхъ (Acta Sanctorum) въ выданію Болляндістовъ¹⁾ и Житія Святыхъ (Vitae Sanctorum) Лав-

навѣщавъ биъ рѣдко, та живъ въ Москвѣ и Петербурзѣ при царі Петрѣ. Коли бдкрыто св. Синодъ (1721), поставлено Яворскаго президентомъ того збору. Умеръ въ Петербурзѣ (1722) въ 65. роцѣ життя. — Яворскій бувъ велими нетерпимымъ супротивъ тыхъ Москвитичівъ, котрій приняли вѣру Кальвінську. Онъ скликавъ (1714) соборъ церковный въ Москву, на котромумъ деякіхъ еретиковъ, що не хотѣли вернутись до православія, передавъ клятвѣ ана-темѣ. Головнимъ его творомъ есть Камень вѣры, що надруковано въ Москвѣ 1728. 1729. р. а въ Кіевѣ 1730. р.

1) Болляндистами зовутъ ся зазути въ Антверпії, котрій списують Житія Святыхъ. Они зовутъ ся по имени первого

рентія Сурія, що живъ въ XVI. вѣцѣ. Своими Минеями Ростовскій прислуживъ ся чи-мало письменнымъ Українцамъ, котрій, утративши майже всѣ литературній памятники въ лихолѣтю татарскому и въ войнахъ зъ Литвою та Польщею, корыстувались неразъ легендами польскими и латинскими, якій не були згѣдній зъ духомъ православія. Такъ отже довершивъ Дмитро та велике дѣло, котре Петро Могила й Иннокентій Гнєзель були розпoчали, однако за-для всѣлякихъ перепононъ не могли зъ нимъ упоратись.

2. „Руно орошеніе“ Черниговѣ 1680. 1683. 1691. 1696. 1697. и 1702. р. Въ сїй книзѣ находяться ся оповѣдання про чуда бдь образу Богородицѣ въ Блецкому Чернигівскому монастырѣ. Зладивши се писане въ Черниговѣ, Дмитро додавъ до него деякій проповѣди и моральний науки. Лазаръ Бараповичъ помѣстивъ въ „Рунѣ“ декотрій свои стихотворы и занявъ ся печатанемъ сеї книги въ Черниговѣ 1680. р.

Іншій письма Ростовскаго выдано по его смерти. Важнѣйшими зъ по-мѣжъ нихъ суть отъ-сї:

1. „Алфавитъ духовный или учищенія по письменамъ алфавитнымъ начинаямыя“. Се суть моральний науки, якій авторъ ще на Українѣ въ 33 главахъ списавъ; выпечатано же той Алфавитъ въ Кіевѣ ажъ въ 1710. и 1713. р., та й познѣйше друковано его неразъ въ рбжныхъ городахъ.

2. „Розыскъ о раскольнической Брынской вѣрѣ¹⁾, о ученихъ и отлахъ ихъ“ въ 3 частяхъ. Въ першой части доказує ся, що вѣра роскольниківъ не есть правдива, въ другої — що „ученіе ихъ душевредно“²⁾, а въ третьї частії вyzначають ся ихъ дѣла, котрій Богу не могутъ подобати ся. Въ сїмъ писаню въ першій разъ вычислено всѣ секты роскольниківъ и высказано блуды кождои. — Авторъ зладивъ сей твбръ въ 1709. р., однакоже книгу выпечатано ажъ по его смерти: именно въ Москвѣ 1745. 1755. и 1762. р., въ Кіевѣ 1748. р., и опбеля ще часто друковано той „Розыскъ“ въ Москвѣ та въ Кіевѣ.

3. „Діаріушъ“ с. 6. дневній записки. Они писаній въ мовѣ (мало)рускій, котрою корыстувались Кіївскій грамотѣ. Н. Н. Бантышъ-Каменській переклавъ сей Діаріушъ на языкъ россійскій, выпечатавъ же его Новиковъ въ „Древней россійской Вивліоенцѣ“ (въ С.-Петербурзѣ), а потомъ окремо въ 1781. р.

4. „Лѣтопись келейна“. Въ сїмъ твбрѣ крѣмъ исторії біблійної (до 3600. р. бдь сотворення свѣта) находяться ся ще богословскій розправи и дослѣди хронологічній. Выдано сю книгу въ Москвѣ 1784. р. и въ Петербурзѣ 1796. р. Въ сїмъ другомъ виданю зъ 1796. р. находить ся такожъ Житіє и Завѣщаніе Дмитрия.

Деякій творы Ростовскаго остались доси въ рукописи. Годить ся спомнити про єй писаня:

1. „Лѣтопись або сборный хронографъ о началѣ славенскаго народа“.

2. „Лѣтописаніе краткое“. Се суть таблицѣ синхронич-

основателя сего величного дѣла. Се бувъ езунть, Іоаннъ Болляндъ (1596—1665), що підъ заголовкомъ „Acta Sanctorum“ ставъ видавати житеписи Святыхъ. Выдавництво сихъ житеписей доси не довершило ще свого дѣла.

¹⁾ Брынською назававъ Дмитро роскольничу вѣру за-для сего, що роскольники скрывались именно въ Брянськихъ або Брынськихъ лѣсахъ.

²⁾ Въ другої частії „Розыска“ авторъ критично доказує хибностъ рбжнихъ наукъ роскольниківъ. Головне лихо, по думцѣ Дмитрия, въ томъ, що они ледво що умъють читати і писати, а вже й уважаютъ себе великими богословами и учителями вѣри.

ий, показуючай Царгородськихъ цѣсарівъ и патріарховъ, деянихъ еретиковъ, и такожъ царевъ и патріарховъ Московскихъ. Обѣ ей рукописи находяться мѣжъ манускриптами Александро-Невской академіѣ.

3. Релігійній драмы: а) Рождество Христово; б) Воскресеніе Христово; в) Гришникъ кающійся; г) Естиры и Агасевъ; д) драма Успенская; е) драма Димитровская¹⁾.

Л и т е р а т у р а а п о к р и ф и ч н а .

Въ сѣмъ періодѣ литература апокрифична мимо каздѣвъ іерарховъ ширилась що-разъ бѣльше не только мѣжъ книжниками, але и мѣжъ людомъ неписьменнымъ. Зрбеть сея литературы змѣгъ ся именно по причинѣ недостачѣ просвѣты мѣжъ людомъ и за-для нетерпимости церкви супротивъ всякихъ ліберальниихъ проявъ на поля письменности рускои. Та-жъ патріархъ Іоакимъ осуждавъ-проклинавъ не только творы схоластиковъ Кіевскихъ, але и книги святого Дмитрия Ростовского. Конечнымъ наслѣдкомъ такого тероризму было скрыванье словесныхъ творбъ передъ властю церковною²⁾ и пленканье поетичного свѣтогляду, который зовсѣмъ бѣдокромивъ ся бѣдъ каноничнои новаги церкви православной. Тому-то словеснѣсть апокрифична, що первѣстно основывалась на казахъ далекого Входу, приймала що-разъ бѣльше елементовъ народныхъ, эъ-годомъ-перегодомъ становилась рускои и була сиблійнымъ майномъ духовныхъ ученыхъ грамотѣвъ и люду неписьменному. По-за-якъ животворна поезия люду супротивъ механичного вѣршования письменниковъ явилась скарбницаю многоцѣнною, то чѣрѣй свѣтскій священники приймали зъ устнои, простонародной словесности поетичній прикрасы для своихъ проповѣдій и катехизацій и тымъ-то склалось таке диво, что священники списували такіе творы, котріи могли бути острахомъ власти церковнои, третячои супротивъ всякои новизны словеснои. Хоча же такихъ апокрифичныхъ письмъ не печатано, то все-таки бдписи популярныхъ творбъ ширились по всѣмъ-усюдамъ именно по той причинѣ, що одвѣтній книги списано переважно въ зрозумѣльмъ языцѣ.

По-мѣжъ писаниями апокрифичными, бдкрытыми въ Галичинѣ, вызначаютъ ся особливо отъ-сї творы:

1. Катехизисъ, бдкрытый профессоромъ А. Вахняниномъ 1868. р. въ селѣ Боршевичахъ повѣтѣ Переѣмскаго. Се есть рукопись зъ 1713. р., оббѣмаюча 12 картокъ³⁾. Основою си суть по-части оповѣданія бблійній и правды вѣры, по-части же вѣсти неторично-землеписній про землѣ всхбдній. Весь катехизисъ уложенъ въ формѣ діялога: „учень“ завдає „майстрови“ всѣлякі скрутнявіи пытанія, а сей оповѣдає ему поважно, прикрашуючи науку церкви фантастичными переказами и выслѣдами мудрости середньовѣчнои. Ось яка веде ся размова мѣжъ „учнемъ“ а „майстромъ“:

П. На чомъ земля стоїтъ?

¹⁾ Смотри статью: „Литература релігійно-драматична“.

²⁾ Бѣдъ скрывања книгъ, недозволеныхъ церквою, пошла и сама назва: „скрыта“ або „утасна“ литература. Першій апокрифи проявились уже за часевъ Ездры въ пятімъ вѣкѣ передъ Рождествомъ Христовымъ.

³⁾ Сеѧ рукопись не есть повна. Въ „предмовѣ до чител-ника“ авторъ заявляє, що зачирає свою мудрость зъ сихъ книгъ, „що есть изъ небѣ и на земли, и въ облакахъ, и водахъ, и що ко-торой тіи книги пишеть, то Духъ святій отповѣдаєтъ....“ Частину сеѧ неповної рукописи выдавъ проф. А. Вахнянинъ въ „Правдѣ, письмѣ науковѣмъ и литературибѣмъ“, рочникѣ III. 1869. Ульвовъ; чч. 18. 17. 22. 34, подъ заголовкомъ „Катехизисъ, история и зе-мледиписъ“.

0. На водѣ, а вода на камени, а камень на огни, а огнь на четырехъ столпахъ, а четири столпи на Божій совѣтѣ, еже есть на силахъ Божіихъ.

П. Где есть рай?

0. На входѣ солнца есть на семъ свѣтѣ, а есть вышише всего свѣтла.

П. Поневажъ рай на земли, чemu тамъ дойти не можна?

0. Бо суть горы великии предъ нимъ, лѣси пустіе и птахи и млы, през то не можетъ тамъ нѣкто дойти.

П. Яко бы ся люде родили, гдѣ бы былъ Адамъ не со-грѣшилъ и зосталъ въ раю?

0. С позрена пожадливости промисломъ Божіимъ, тилко привставши сеby мужъ изъ женою, стануши з собою, стиснувшись за руки, и засъ роспустятся и такъ слѣмъ люде родити безъ грѣха...

Вже зъ сея частини того апокрифичнаго катехи-зиса можна пѣзвати, що „майстеръ“ намагавъ ся заспо-коити цѣкавѣсть „учня“ въ тыхъ пытаняхъ, на якѣ въ письмѣ святомъ и въ загалѣ въ науцѣ вѣры не было бд-повѣди.

2. Зборникъ всякои свѧтини, находячій ся у Львовѣ въ ббліотецѣ имени Оссолинскіхъ пѣдъ числомъ 2189. Се есть рукопись, що въ 1751. р. була у Федора попо-вича Тухлянскаго¹⁾. Сей поповичъ переписавъ сѣ вѣдай зъ тексту давнѣшнаго, бо деякій статьѣ, примѣромъ „звѣздочетство“, находились уже въ рукописныхъ памятни-кахъ вѣкѣвъ давнѣшніхъ²⁾. Рукопись сея оббѣмас 88 кар-токъ (12⁰) и проявляє три почерки въ письмѣ кириль-скмѣ та латинскмѣ. У-перве звернувъ на неѣ увагу ученоаго свѣта В. Макушевъ въ „Журналѣ манистерства пароднаго просвѣщенія“ 1881. р.³⁾. Одтакъ профессоръ Омелянъ Калитовскій надрукувавъ бѣльшу часть сеи апокрифичной рукописи п. з. „Матеріалии до рускои литературы апокрифичнаги“. (Львовъ 1884, мала 8⁰, стор. 1—54)⁴⁾.

Въ сїй рукописи вызначає ся пять бдѣльвъ: I. Книга звѣздочетства⁵⁾; II. Казанія; III. О днегъ послѣд-нихъ; IV. Наука о пчелахъ св. Зосима: кто ихъ хощеть плодити, такъ чинити потреба. V. Три окремѣ статьѣ: а) Письмо о свѣтѣ; б) Слово о единой девицѣ пустиножи-телници; в) Повѣстъ о человечи и смрти⁶⁾.

Въ апокрифичнѣмъ текстѣ сего зборника важнѣ суть именно казанія, а то: а) на Рождество Христово; б) на со-борѣ пресвятои Богородицѣ; в) на Богоявленіе Господне. Въ казанію на Рождество Христово незвѣстный пропо-вѣдникъ користувавъ ся легендами стародавніми, якѣ церквѣ уважала еретицкими. Правда, що тѣ легенди находять ся такожъ въ апокрифичныхъ проповѣдяхъ ла-тинскіхъ⁷⁾ и польскихъ⁸⁾, але въ тыхъ проповѣдяхъ

¹⁾ Тухля — село повѣтѣ Стрѣйскаго.

²⁾ Порбн. „Памятники отреченной русской литературы, собраны и изданы Николаемъ Тихонравовыми“. С.-Петербургъ 1863; стор. 422—424.

³⁾ Смотри статью Макушева п. з. „Южнорусскія сказанія по рукописи ббліотеки Оссолинскіхъ“, де ѹ напечатаній доволѣ обширнѣ выемки зъ той рукописи.

⁴⁾ Се есть книжочка ббліотеки „Зорѣ“, выдаваної захомъ проф. Ом. Партицкого.

⁵⁾ „Книгу звѣздочетства“ выдавъ проф. Ом. Калитовскій въ „Зорѣ“, 1884, чч. 8—12, пѣдъ заголовкомъ „Матеріалии до дав-нин рускои литературы“.

⁶⁾ Тѣ три окремѣ статьї остають ся дося въ рукописи.

⁷⁾ Jacobi a Voragine Legenda aurea, vulgo historia lombardica dicta. Ad optimorum librorum fidem recensuit Dr. Th. Graesse. Dresdae & Lipsiae. MDCCXLVI. — Cf. De nativitate domini nostri Jesu Christi secundum cartam, p. 39—47.

⁸⁾ Zabytek dawnej mowy polskiej. W Poznaniu 1857. — Порбн. „Legenda aurea“ w literaturze polskiej XV. wieku, napisal W. A. Bruch-

подає ся поконвічний переказ ладомъ прозаичнымъ, мѣжъ-тѣмъ коли въ рускѣмъ казаню на Рождество Христово та-сама легенда высказує ся въ гарныхъ образахъ поетичныхъ. Та ѹ языкъ сихъ проповѣдій має богато прикметь мовы живой, изъ-за чого сї казания могли быти зроумѣлыми и неграмотному людови, который изъ холистичныхъ казанъ Барановича не займавъ нѣякого хбна. Отакъ можна припустити, что тѣ казания въ бднисахъ переходили зъ рукъ до рукъ, и что ихъ читано не только въ панскихъ дворахъ, але ѹ въ мужицкихъ хатахъ. Такъ отже литература апокрифична, що своимъ засновкомъ була неначе заграницю ростаню, разрослась буйно на рускѣ землицы; бувши попереду духовымъ майномъ самыхъ грамотѣвъ, сталаася тая литература вельми популярною мѣжъ людомъ неписьменнымъ, который фантастичні образы оріентальні змѣшавъ зъ своимъ поетичнымъ свѣтоглядомъ¹⁾.

(Дальше буде.)

До исторії галицкої Руси.

II.

Дръ Юліанъ Целевичъ. Исторія Скиту Манявскаго вдѣлъ его основания ажъ до приступленія львовской епархіи до унії (1611—1700).

Въ сегорчнѣмъ справозданю директора рускої гимназії у Львовѣ помѣщена пдѣль симъ титуломъ перша часть историчної монографії, которая выде небавкомъ окремою книжкою вразъ зъ другою частею, обѣймаючою часъ одѣ року 1700 до знесенія сего монастыря цѣсаремъ Іосифомъ II. въ роцѣ 1785, зъ доданемъ збрника грамотъ Скитскихъ. Розправа ся опирається въ головной части на архивальныхъ сту-дияхъ, которыми авторъ посвятилъ ся эта енергію, гденоя найбѣльшого узнанія. Колько то стоить труду выгребати зъ тисячѣвъ книгъ актівъ городскихъ и земскихъ давної Рѣчи-посполиты, помѣщенныхъ въ т. з. бернардинскому архивѣ, (задаї небѣдовѣльныхъ индексобѣ) хочь бы найменшу дробницю, о тѣмъ може лише той мати понятіе, що самъ має на году въ архивѣ близше роздивитись. Опершися на жерелахъ историчныхъ зъ першої руки, на урядовыхъ документахъ, развѣйвъ авторъ всѣ фантастичні догадки, які въ нашихъ головахъ мимоволъ вязались зъ Манявскимъ Скитомъ. Те ѿтъ висловівъ Могильницкій въ своїй поемѣ а ѹ Вагилевичъ розказавъ (вт розправѣ Skit w Maniawie, Lwów 1848) про початокъ Скита, сягаючій будто-бы XIII в., коли вже не часъ заведенія Християнства на Руси, оказалось поетичнімъ творомъ або догадомъ, позбавленымъ всякої историчнії правды. Авторъ выказує наглядно, що Скитъ въ Манявѣ оснований вт р. 1611 и завдачу свое засноване православной реакції, яка природнимъ ходомъ слѣдувала послѣ принятія берестейской унії.

Бѣ вступѣ подає и. Ц. причини упадку благочестія на Руси зъ концемъ XVI. а початкомъ XVII в., именно бачити ихъ въ настѣдкахъ принятія политичної люблинской унії вт р. 1569, въ бдчуженію православной молодѣжи шляхетскими одѣ благочестія черезъ школы, въ способѣ выбирання кандидатовъ на опорожненіи владычнї престолы, заниманий почасти людьми негдѣнными, двоеженцами, або таки людьми сїѣтскими, жонатыми. Номинати на владычнї престолы высвячувались по кѣлька лѣтъ та бдпродували свое право до

nalski (Rozprawy i sprawozdania z posiedzieni wydzialem filologicznego Akademii Umiejetnosci. Tom XI. W Krakowie 1886; p. 219—248).

¹⁾ Крѣмъ згаданихъ апокрифичныхъ письмъ есть ще богато іншихъ, который въ Галичинѣ поволи зъ закуткѣвъ выдобуваются ся на свѣтъ божій. Такъ и. Иванъ Франко выдавъ въ „Зорѣ“ зъ 1886. року (ч. 9.) кѣлька зразкѣвъ литературы апокрифичної зъ рукописного збрника, который 1748. р. выготовано для Дрогобицкого мѣщанина Петра Чорневича. Изъ него збрника лишилось только 8 пѣльыхъ зъ обшарпаний, збутийлій картки. И. Иванъ Франко надрукувавъ а) фрагментъ повѣсти о тѣмъ, якъ царь Давидъ писавъ псалмы; б) частину повѣсти про Сампсона; в) частину Листа небесного.

престолу за грошѣ, а часто бувало такъ, що на одно епископство позыскали собѣ право два кандидаты, а тодѣ не было вже конція враждѣ и нападамъ на чолѣ гайдуковъ. Пдѣль такимъ проводомъ упало и низше духовенство, свѣтске и чорне, добра церковнї и монастырскї переходили въ свѣтскї руки, и на гдѣности игуменівъ дорывались люди свѣтскї, пройдисвѣты и гуляки, що и не думали о постризѣ, а о томъ лице, щоби чимъ скорше добути наживы, вести жите гуляще и годуватись „хлѣбами духовными“. Духовенство безъ просвѣты не могло нѣякъ випливати на народъ, не розумѣло само закона Христового, соблазняло житемъ вѣрнихъ и пошадило, навѣть несвѣдомо, въ ересі. Погорджене и гноблене пануючою верстою здѣшило пдѣль кождымъ згламомъ на той рївѣнъ, на которомъ стояла музикъ, ба и той не ради ішовъ въ поны, бо встѣдавъ ся того стану.

Въ сю добу найнижшого упадку розпочала церкви православна сильна реакцію, стараючись справити пдѣдутиваше монашество, заводити церковнї братства, уважати на те, що були лишились послѣ берестейской унії, львовска и перемиська.

Реформа монашеского житя вийшла зо Святої Гори (Атої). На покликъ грѣзної потребы опускають рускї монахи, сїючай ученощю, ревностю и строгими житемъ, свои селитби на Атої; спѣшать на Русь, ратують церковь одѣ упадку, обличають ерарховъ въ ихъ розпустѣ, пдносять упавшихъ, загрѣвають хитаяючихъ ся въ вѣрѣ, привертаютъ по монастыряхъ забуте строге правило чина св. Василія. Найзнаменитій мѣжъ ними, се нашъ землякъ Іванъ зъ Вишнѣ, що остримъ перомъ представивъ намъ образъ страшнаго упадку православія, и другій — основатель великоскитскога обителї въ Манявѣ, реформаторъ житя монашеского — Йовъ Княгиницкій.

Подвиги сего незвичайного мужа описаній въ нашої монографії зъ великою силою. Образъ найзнаменитшого зъ рускихъ монаховъ того часу, который не хоче приняти руко положенї въ ереѣ, вважаючи себе негдѣнімъ того достоинства, що опускає монастырь, въ которыхъ бувъ посправивъ пдѣдутивашій уставъ, щоби въ постѣ, молитвахъ, плачу и тишинѣ, зъ костуромъ, куничкомъ хлѣба и книжкою въ руцѣ вести аскетичне житя въ глухой лѣснѣй, горской пустыні, образѣ сего чоловѣка списавъ и. Целевичъ зъ такою силою експресії, що не затре ся онъ въ памяті того, хто перечитати нашу монографію. Не мѣсце тутъ переказувати подробно поодиноки моменты заложенія великоскитской обителї старцемъ Йовомъ. Завѣвъ онъ такъ строгій уставъ, що за-для недостатку єдъ многи зъ братобѣ падали на силахъ и не могли зъ той причини наїтъ выповнювати монастырскою службою. Подобно преподобному Антонію Печерскому не хотѣть ехимникъ Йовъ стати игуменомъ скитского монастыря, а поставивъ нимъ Теодосій. Той мусѣвъ злагодити правило, хочь було оно все таки доволѣ тяжке. Недалеко Скиту бувъ т. з. „Скитикъ“, де ішли жити такі монахи, що забажали „безмолвствовати“. Тутъ не перерывала лѣсної тишини наїтъ жадна бесѣда, хiba тихій шептъ молитви або протяглый гомонъ монашого спѣву. Зголоджений и выхудлій пустынникъ, въ грубой одежі и зъ босими ногами, шептали днемъ и ночно молитви, били що найменше 300 поклоновъ рано и только-жъ кождого вечера и вертали въ суботу паздь до обителї.

Вильвъ Скитской обителї на православіе, имено-жъ на православне монашество на Руси поровнане авторъ справедливо зъ вилъвомъ Клюніїка на монастырь Запада въ X. и XI. в. Всѣ монастырь Червоной Руси пдѣдались добровольно проводови великого Скита, котрого монахи сїли ученощю, свѣтостю житя и безграницнімъ посвященемъ для благочестія. Пдѣль конецъ XVII. в. було лише въ двохъ епархіяхъ православныхъ, львовской и перемиській, 242 монастырьвъ, а въ краяхъ литовско-рускіхъ 314, коли тымъ часомъ всѣхъ латинскихъ монастырьвъ въ земляхъ рускихъ було 408, отже о повтора-ста менше.

Въ другої частії своїхъ практій оповѣдає и. Ц. про дальшій розвитокъ Скита одѣ р. 1619 до 1700. Въ р. 1640, отже 10 лѣтъ послѣ смерти першого игумена Теодосія було въ Скитѣ уже около 200 чорцьвъ, числа, котрого не перевишивъ нѣ одень рускїй въ латинській монастырь на Руси. Помагали Скитови въ его потребахъ руска шляхта и мѣ-

щанство, молдавскій господаръ и бояре, институтъ лѣвобѣжскій Ставроціїйскій, польскій урядники и королѣи своимъ привилегіями, а бѣд половины XVII. в. и московскій царь.

Монастырь Скитскій въ Манявѣ перенялъ бувъ р. 1648 зарядъ молдавскаго монастыря въ Сучавицѣ, и сей фактъ наилучше характеризуетъ поважаніе, якимъ тѣшились сей монастырь навѣтъ по за границами Руси. Зъ разу спровадила була монахомъ Скитскаго до Сучавицѣ Марія Могилянка, дочка молдавскаго господаря Еремія Могилы, основателя сучавицкаго монастыря, въ цѣли двиненія подъѣздашою духовной институції. Коли-жъ господарь молдавскій Василь побачивъ, что прибывшій черкѣзъ завѣдуютъ монастыремъ дуже добре, бѣдевъ имъ его на вѣчній часы.

Найдившійся може видатись рѣчено, что се наилучшіе послѣдне забороло православіе не только терпіть, але и спомагаютъ польскій урядники и королѣи. Причину видить авторъ въ твердой и непохитой вѣрности Скита королеви и Рѣчиціополитой въ наилежашихъ еи часахъ, подчасъ войнѣ Хмельницкого и познѣйшихъ тяжкихъ подѣй. Янъ Казимиръ, Михайло Вишневецкій, Янъ Собескій, навѣтъ ще Августъ II. хвалилъ черкѣзъ въ своихъ, въ корысть Скита выданыхъ грамотахъ за те, что они подѣчались великого заколоту въ Рѣчиціополитой додержали статочно и непохито вѣрности имъ и державѣ, не менше и за то, что охоронили у себе шляхту и еи майно передъ неприятелями святого креста. Они потвѣрджаютъ ихъ право Ставроціїй, поѣдания всѣхъ земель и доходовъ, звѣльняютъ бѣдъ всякихъ вѣйсковыхъ данинъ и кватируковъ, бѣдъ всякихъ оплатъ мыта и цла при збиранію милостынѣй и продажи соли, которои они дѣставали бесплатно по два черены сыровицѣ съ правомъ переробляти сѣ на соль бочкову.

Сей хороший розвѣй спинила потреба турецка зъ р. 1676. Подѣчась коли Турки подѣшили горѣ Днѣстровѣ ажъ бѣдъ Журавно, напала Татарва на Скитъ, здобула и спалила его, а монаховъ и скоронившихъ ся за муры обитѣль людей съѣтскіхъ вырѣзала въ пень. Згорѣла поставлена игуменомъ Теодосиемъ деревляна церковь зъ всѣми церковными знадобами и всѣмъ духовнымъ маѣствомъ и богато людскаго маѣстку, знесеного тутъ въ надѣй, что укрѣплено обитѣль — якъ давнѣйше — остоитъ ся.

Розграблену руину треба было двинуты на ново. Руско-православномъ шляхты и пановъ уже не стало, черкѣзъ рѣшились просити царя о помѣбѣ, а короля польскаго о паспортѣ до Москвы. Царѣ вызначили имъ грошѣ, ризы, книги церковны, а бѣдъ р. 1680 стѣну подмогу на вѣчній часы по 300 рубльѣщъ що 5 лѣтъ

Обитѣль Скитска стала подѣй покровомъ Москвы ще багатшо, якъ передъ руиною. Подѣй взглядомъ политичнѣмъ вызначающе становиско и значѣніе Скита выразнѣйше. Авторъ замѣчає справедливо, що якъ бы не Скитъ и его вилыѣ на монастырь и духовенство, була-бѣ епархія лѣвобѣжска перешла на упію о польѣ столѣтъ скорше. Епископъ Йосифъ Шумлянскій присягавъ два разы на упію, однакъ оба разы тайно, бо боявъ ся монаховъ, котрій въ крайности повѣкли-бѣ въ Туреччину, зворюховиши изъ сповѣди умы до супротивленія въ часѣ, въ котрѣмъ Рѣчиціополиту потребує супокою. Эзъ початокъ XVIII. в. признавали уже всѣ 9 епархій русскихъ упію, Ставроціїйскіе лѣвобѣжске братство приняло єї 1709. р., а при православію лишившися ся на Червонѣй Руси лише Скитъ, перетревавши першій подѣй Польщѣ.

Зъ наведеного ту змѣсту першої части познае кождый любителъ нашои бувальщины, якъ богато незѣбетного матеріалу и цѣкавыхъ подробицъ мѣститъ ся въ сѣй прапрѣ. Кождый забажає познакомитись зъ нею близше, бо спрадѣ въ нашій убогой ученої словесности рѣдко стрѣтитись зъ працю, переведеною тактъ поважно що до рѣчи и бѣдзначенюю ся такою красою представлена.

Все-жъ таки позволило собѣ зробити колька дрѣбныхъ замѣтокъ, котрій менѣ насынулись при читанію сеи прапрѣ. Заразъ въ першомъ речено стрѣтитись ся я зъ певною недоказанностью. Авторъ каже: „Старі и можній роды зъ найвысшихъ сферъ аристократій руской, хотѣ еще въ значній частіи не були перенесли на вѣру латинскую и придергужувались православія, стали для церкви отцѣвъ своихъ мало-по-малу холодными и рѣвнодушными, такъ якъ люблинська упія наѣлила ихъ тымъ самынъ правами, якими корыстувалася болѣшляхта польска и они бѣд того часу стали заниматись болѣ-

ше справами политичнѣми, ибжъ религійными“. На те замѣчаемо, що люблинська упія „найвысшій сферы рускои аристократії“, се-бѣ то пановъ-магнатовъ не только жадными правами не надѣлила, а противъ имъ всѣлякі права знишила. Литовска шляхта лежала передъ ними въ пороѣ и була бѣдъ нихъ въ всѣмъ, финансово политично залежна и зѣтхала потай за золотою свободою, котрою тѣшилась шляхта польска. Руско-литовскіи паны стояли до самого конца въ рѣшучой опозиціи противъ проекту упіи и були такъ сильні, що противъ ихъ волѣ не була-бѣ остояла ся сполучена воля Жигмонта Августа, польскихъ пановъ и шляхты, латинскаго духовенства въ Польци и на Литвѣ и непависть держано въ понижалючої залежности дрѣбной литовской шляхты. Уступили они только зъ боязни передъ Иваномъ Грознымъ, що занявшіи Литву, мѣгъ ихъ бувъ зробити своимъ рабамъ, и въ разѣ оказаної неохоты поднести имъ чарку зъ отрутою. Дальше закидую авторови, що въ представлению упадку благочестія на Руси не знаєтъ прапрѣ Ореста Левицкого. „Со-циніанізмъ на Руси“, не менше звѣстної монографії Костомарова „Южная Русь въ концѣ XVI. вѣка“. Не хочу тымъ казати, що представлена сеи партії є неїнѣ, все жъ таки судъ автора бувъ бы певнѣйший. Ст. 17.: „Марія Могилянка здана була такожъ пѣдъ іменемъ Постельниково або Домы“. Дома не є имя власне, а бѣдпѣда латинскому domina або испанскому donna. Тоє назване прислугувало всѣмъ знатнѣйшимъ молдавскимъ женщинамъ (пор. шкицъ Шайнохи Domna Rozanda). Ст. 20.: „Йовъ зреформувавъ на ново саму навѣтъ Кіево-печерску Лавру. Его то трудамъ завѣдувалася Лавра свое бодржене и туло силу, этъ яко опиралася въ тѣмъ вѣку посягнамъ зъ одної стороны унивѣтъ, зъ другої московскихъ патріархобъ“. Вильывъ Йована на Лавру надто приблѣщеній. Ібоєла всѣхъ свѣдоцтвъ того часу находилася Лавра ажъ до 30 лѣтъ XVII. в. въ повнѣмъ упадку. Своє бодржене и силу завѣчуя она своему архимандритови а познѣшому Кіевскому митрополитови Петрови Могилѣ. О деяниахъ подобряхъ про монастырь Сучавицкій и церковній односини въ Молдавїї мѣгъ бы авторъ ционформувати ся зъ статії „Die Bukowina im Königreiche Galizien, von Theophil Bendella, Rector am bischöflichen Seminarium in Czernowitz. Wien 1845, а о бѣдношенію Сильвестра Коссова и Іонекія Гизела до царя зъ обохъ монографії Сумкова (друкованыхъ два роки тому въ „Кіевской старинѣ“). На тѣмъ мѣсцѣ подаю незвѣстну доси вѣдомость про Яна Собеского, такъ часто згадуваного въ нашій монографії, зъ котрои выходить, якъ бѣдъ власновѣльно помагавъ рускій церкви безъ зглуду на обрядѣ. Здобувши Сучаву захватъ бѣдамъ моїщъ св. Антонія и подаравають ихъ монастыреви въ Жовквѣ. Слава св. Антонія Сучавскаго залунала широко по всѣй жовквской и белзкой земли. Коли-жъ Буковина дѣсталася пѣдъ Австрію, зажадали буковинськіи Румуни бѣдати имъ здобути. Въ р. 1825 вивезено нѣ-ночи тѣ моїщъ зъ Жовкви, а патомъ зложено въ тамошнѣмъ василіанському монастырѣ моїщъ св. Партенія.

Дръ Ом. Калитовскій.

До статії п. з. „До історії галицкої Русї“, по-мѣщеній въ попереднѣмъ ч. „Зорѣ“ вкралися слѣдуючій важнѣйшии похибки друкарскї: на сторонѣ 342-ї, строчкѣ 6-а зъ долу, I-ого стовицї, замѣць „угорского короля Володимира“ — читай „Володислава“; до строчкѣ 17-ої зъ д., II-ого стовицї, 342-ої стр., належить нотка помѣщена на слѣд. у ч. 343-ї сторонѣ; въ строчкѣ 11-ої зъ д., II-ого стовицї, 342-ої стр., замѣць „що вже 1324“ — читай „ч. и вже 1324“; на стр. 343-ї, строчкѣ 47-а зъ горы, I-ого стовицї, читай: „п. М. кончить другу частину своеї розправы 1370-ымъ р., але красше бы кончити єї 1387-ымъ р., яко основою...“ Въ нотцѣ 1-ої читай: „Пор. Шематизъ вас. стр. 156—8; въ нотцѣ 2-ої читай: „Лубенскаго“, и: „о Белзѣ гл. Stadnicki...“

Довжниківъ нашихъ просимо усильно о вирѣвнанс рахункѣ. Загальну квоту подають зъ нынѣшнімъ числомъ на окрѣпихъ карткахъ.

Администрація.

Одповѣдае за редакцію: Д-ръ Омелянъ Калитовскій.